

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN MALLARIN SERBEST DOLAŞIMI MEVZUATINA UYUMDA SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Aralık 2001

(Yayın No. TUSİAD-T/2001-12/315)

Meşrutiyet Caddesi, No.74 80050 Tepebaşı/İstanbul
Telefon: (0212) 249 07 23 • Telefax: (0212) 249 13 50

© 2001, TÜSİAD

Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK. uyarınca, kullanılmazdan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralananmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.

ISBN : 975-8458-30-2

Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş.

ÖNSÖZ

TÜSİAD, özel sektörü temsil eden sanayici ve işadamları tarafından 1971 yılında, Anayasamızın ve Dernekler Kanunu'nun ilgili hükümlerine uygun olarak kurulmuş, kamu yararına çalışan bir dernek olup gönüllü bir sivil toplum örgütüdür.

TÜSİAD, demokrasi ve insan hakları evrensel ilkelerine bağlı, girişim, inanç ve düşünce özgürlüklerine saygılı, yalnızca asli görevlerine odaklanmış etkin bir devletin varolduğu Türkiye'de, Atatürk'ün çağdaş uygarlık hedefine ve ilkelerine sadık toplumsal yapının gelişmesine ve demokratik sivil toplum ve laik hukuk devleti anlayışının yerleşmesine yardımcı olur. TÜSİAD, piyasa ekonomisinin hukuksal ve kurumsal altyapısının yerleşmesine ve iş dünyasının evrensel iş ahlakı ilkelerine uygun bir biçimde faaliyette bulunmasına çalışır. TÜSİAD, uluslararası entegrasyon hedefi doğrultusunda Türk sanayi ve hizmet kesiminin rekabet gücünün artırılarak, uluslararası ekonomik sistemde belirgin ve kalıcı bir yer edinmesi gerektiğine inanır ve bu yönde çalışır. TÜSİAD, Türkiye'de liberal ekonomi kurallarının yerleşmesinin yanı sıra, ülkenin insan ve doğal kaynaklarının teknolojik yeniliklerle desteklenerek en etkin biçimde kullanımını; verimlilik ve kalite yükselişini sürekli kılacak ortamın yaratılması yoluyla rekabet gücünün artırılmasını hedef alan politikaları destekler.

TÜSİAD, misyonu doğrultusunda ve faaliyetleri çerçevesinde, ülke gündeminde bulunan konularla ilgili görüşlerini bilimsel çalışmalarla destekleyerek kamuoyuna duyurur ve bu görüşlerden hareketle kamuoyunda tartışma platformlarının oluşmasını sağlar.

Sanayi İşleri Komisyonu altında faaliyet gösteren Sanayi Politikası ve Malların Serbest Dolaşımı Çalışma Grubu tarafından yürütülen "Avrupa Birliği'nin Malların Serbest Dolaşımı Mevzuatına Uyumda Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı rapor, Sanayi Politikası ve Malların Serbest Dolaşımı Çalışma Grubu Üyesi Acar Şensoy tarafından hazırlanmıştır. Bu çalışma, gerek Türkiye ile AB arasında ibdas edilen Gümrük Birliği çerçevesinde gerekse Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde malların serbest dolaşımı mevzuatına uyumda hem Türkiye hem de AB'den kaynaklanan sorunların belirlenmesi ni ve çözüm önerilerinin tartışılmasını amaçlamaktadır. DTÖ bünyesindeki uluslararası ticarete teknik engellerin kaldırılmasına yönelik çalışmalardan ve AB mevzuatının konuya ilişkin uygulamalarından hareketle, Türkiye'de teknik engellerin kaldırılması ve uygunluk değerlendirme sisteminin oluşturulması konularında kaydedilen gelişmelerin ve karşılaşılan sorunların tespiti çalışmanın genel çerçevesini oluşturmaktadır. Raporun hazırlanması sırasında sektörel örgütlerle yapılan toplantı ve anket çalışmaları verilerine dayanarak sektörlerin konu ile ilgili yaşadıkları sorunlara detaylı olarak değinen çalışma, AB mevzuatı uyumunun mali boyutuna da dikkatleri çekmekte ve sorunların çözümüne yönelik olarak bir özel sektör eylem planı önerisi getirmektedir.

Aralık 2001

ÖZGEÇMİŞ

Acar Şensoy

1986 yılında Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi, Ekonomi Bölümünden mezun olmuştur. 1988 yılına kadar PİAR Pazar Araştırma ve 1988 yılında Esem Adidas Pazarlama şirketlerinde Pazar Araştırma Uzmanı olarak görev yapmıştır. 1989 yılında Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Yüksek Lisans Programına katılmış, 1990-1991 döneminde İngiliz Kültür Heyeti Bursuyla London School Of Economics'te araştırma öğrencisi olarak 'Avrupa Topluluğu'nda Ticarette Teknik Engellerin Kaldırılması' konulu bir tez çalışması hazırlamıştır. Aynı dönemde İktisadi Kalkınma Vakfı Dergisi'nde 'Avrupa Komisyonu'nun Ürün Güvenliği Alanında Direktif Önerisi' konulu makalesi yayınlanmıştır. 1991 yılında Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Bölümü'nden yüksek lisans derecesini almıştır. 1991 yılında Sınai Yatırım Bankası'nda iktisat uzmanı olarak göreve başlamıştır. Bu kurumdaki görevi boyunca çeşitli sektörlerdeki iktisadi durumu, iç ve dış rekabet koşullarını, bu sektörlerin Gümrük Birliği karşısındaki konumlarını incelemiş, ayrıca söz konusu sektörlerdeki çeşitli firmaları değerlendirmiştir. 1995 yılında Dünya Gazetesi'nde 'Gümrük Birliği Anlaşmasının Pamuk İpliği Sektörüne Olası Etkileri' konulu bir makalesi yayınlanmıştır. 1995 yılında İslam Kalkınma Vakfı tarafından Pakistan Kamu İdaresi (Pakistan Administrative Staff College) Okulunda 'Yatırım Analizleri ve Ekonomik Yönetim' üzerine düzenlenen seminere katılmıştır. 1999-2000 döneminde İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsü tarafından düzenlenen bir yıllık 'Finans Yönetimi İhtisas Programı'na katılmıştır. Acar Şensoy halen Sınai Yatırım Bankası'nda görevine İktisat Müşaviri olarak devam etmektedir. Acar Şensoy, TÜSİAD Sınayi Politikası ve Malların Serbest Dolaşımı Çalışma Grubu uzman üyesidir.

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ.....	9
1. GİRİŞ	21
2. MALLARIN SERBEST DOLAŞIMINA İLİŞKİN ENGELLER	27
2.1 Uluslararası Ticarete Teknik Engellerin Azaltılmasına Yönelik Çalışmalar	30
2.1.1 GATT Çerçevesinde Yürütülen Çalışmalar.....	30
2.1.2 DTÖ Ticarete Teknik Engeller Anlaşmasının Temel Prensipleri.....	31
2.2 AB Mevzuatı	32
2.2.1 Eski Yaklaşım.....	32
2.2.2 Yeni Yaklaşım	32
2.2.3 Küresel (Global) Yaklaşım	35
2.2.4 Modüler Yaklaşım	35
2.2.5 Avrupa Birliğinde Standardizasyon	36
3. TÜRKİYE'DE DURUM	37
3.1 Teknik Engellerin Kaldırılmasına İlişkin Gelişme Kaydedilen Konular	39
3.2 Küresel (Global) Yaklaşım Uyum Çerçevesinde Kaydedilen Gelişmeler	43
3.3 Çerçeve Kanun'un İşlerlik Kazanmasıyla Yasal Dayanak Bulacak Noktalar	44
3.4 Ulusal Bir Akreditasyon Sisteminin İnşa Edilmemiş Bulunmasının Yarattığı Sıkıntılar	45
3.4.1 Uygunluk Değerlendirmesi ve Akreditasyon Konusunda Sorun Yaratabilecek Diğer Konular	47

3.4.2 Onaylanmış Kuruluşlar ve Akreditasyon Faaliyetleri	
Konusunda Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar	47
4. TEKNİK ENGELLERİN KALDIRILMASI KONUSUNDA	
SEKTÖRLERDE KARŞILAŞILAN OR TAK SORUNLAR	51
4.1 Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar.....	53
4.2 Kurumsal Nitelik Taşıyan Sorunlar.....	55
4.3 Malların Serbest Dolaşımı ve Üçüncü Ülkelerden İthalat.....	56
4.4 Yeni Yaklaşım Direktifleri İçin Geçiş Süresi	58
5. MALLARIN SERBEST DOLAŞIMINI ETKİLEYEN DİĞER KONULAR.....	59
6. MALLARIN SERBEST DOLAŞIMI İLE İLGİLİ	
MEVZUAT UYUMUNUN MALİ BOYUTU VE DIŞ DESTEK.....	65
6.1 Mali Desteğin Gerekliliği.....	67
6.2 Türkiye - AB Mali İşbirliği Çerçevesinde Mevcut Kaynaklar.....	67
6.3 Katılım Öncesi Mali Yardım İçin Yeni Yönetmelik Teklifi	69
6.3.1 Phare Programının Genel Çerçevesi.....	69
6.3.2 Phare Çerçevesinde PRAQ III Programı	70
6.4 Türkiye'ye Yardım İçin Önerilen Yönetmeliğin Ana Hatları	72
6.5 Yönetmelik Teklifinin Uyum Açısından Önemi ve	
Atılması Gereken Adımlar.....	73
7. SONUÇ.....	75
EK I	85
EK II.....	89
KAYNAKÇA	93
KISALTMALAR LİSTESİ	94

YÖNETİCİ ÖZETİ

YÖNETİCİ ÖZETİ

Ortaklık Konseyi Kararı, AB ile Gümrük Birliğinin ötesinde bir entegrasyonu hedeflemektedir. Türkiye'nin AB müktesabatına uyumu, ihracatımızın sürdürülebilirliği açısından en az tam üyelik koşullarından birini gerçekleştirmiş olmamız kadar önemlidir .

Gerek siyasi ilişkilerimiz gerekse yürütmekte olduğumuz ticaretin boyutu AB'nin dış ilişkilerimizde çok önemli bir yeri olduğunu göstermektedir. 2000 yılı itibarıyla, AB'nin ihracatımızdaki payı %52.5, ithalatımızdaki payı ise %48.8'dir. AB ile aramızda imzalanan 6 Mart 1995 tarihli ve 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı, Türkiye ile AB arasında klasik bir Gümrük Birliğinin çok ötesinde bir entegrasyona gitmeyi ve nihai amaç olarak Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini hedeflemektedir. Tüm bu gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'nin AB müktesabatına uyumu, hem ihracatımızdaki bu payın sürdürülebilmesi ve ihracat hacmimizin artırılabilmesi, hem de Topluluğa tam üyeliğimizin gerçekleşebilmesi açısından hayati önem taşımaktadır.

Teknik engeller konusunda mevcut Topluluk müktesabatına uyum, üçüncü ülkelerle ticaretimizin daha etkin bir şekilde denetlenmesine ve standartların yükseltilmesine de önemli bir katkı sağlayacaktır .

AB ile aramızda 1995 yılında imzalanan bu anlaşma, malların serbest dolaşımı önündeki tüm engellerin kaldırılmasını, tarifeler, miktar kısıtlamaları ve bunlara eş etkili tedbirlerin, ortak ticaret politikasının üstlenilmesi yanında ticarete teknik engellerin kaldırılmasını ve Türkiye'nin bu konudaki Topluluk mevzuatını üstlenmesini de öngörmektedir. Bu anlaşmada 31.12.2000 tarihine kadar 'Ticarete Teknik Engeller' mevzuatına uyum taahhüt edilmiştir. Teknik Mevzuatın listesi 21.5.1997 tarihli Ortaklık Konseyi Kararı ile belirlenmiş ve 15.1.1997 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile mevzuatın uyumlaştırılmasından sorumlu Bakanlık ve kuruluşlar tespit edilmiştir. Teknik engeller konusunda mevcut Topluluk müktesabatına uyum sadece tam üyelik koşullarından birini gerçekleştirmemizi sağlamakla sınırlı kalmayacak, aynı zamanda üçüncü ülkelerle ticaretimizin daha etkin bir şekilde denetlenmesinde ve bu konuda standartların yükseltilmesinde önemli bir katkı sağlayacaktır.

AB'nin teknik engellerin kaldırılması politikasını dört bölümde tanımlamak mümkündür: Eski Yaklaşım, Yeni Yaklaşım, Küresel Yaklaşım ve Modüler Yaklaşım

AB'nin teknik engellerin kaldırılması politikasını, Eski Yaklaşım, Yeni Yaklaşım, Küresel Yaklaşım ve Modüler Yaklaşım bölümleriyle tanımlamak mümkündür. Eski Yaklaşım, serbest ticareti engelleyen alanlarda tüm sektörlerin ele alınmasını ve bu sektörlerde mevzuatların detaylı Topluluk direktifleriyle uyumlaştırılmasını öngörmektedir. Bu yaklaşımın direktiflerin hazırlanması sırasında oldukça uzun bir süreci gerekli kıldığı, maliyetleri yükselttiği ve gizli korumacılığı teşvik ettiği görülmüştür. Bunun üzerine Yeni Yaklaşım çerçevesinde insan, hayvan ve bitki sağlığının, kamu güvenliği ve ahlakının korunmasını içine alan temel gereksinimlerin sağlanması için gerekli prensipleri ortaya koyan Yeni Yaklaşım direktiflerine uyulması ve bu direktiflere uyan ürünlerin Topluluk içinde serbestçe dolaşması benimsenmiştir. Eski ve Yeni Yaklaşım direktiflerinin kapsamadığı alanlarda, üye devletlerin kendi topraklarında yasal bir şekilde üretilip pazara sunulmuş tüm mamullerin ithalatına 'karşılıklı tanıma' prensibi çerçevesinde izin vermelerine karar verilmiştir. Küresel Yaklaşım, Yeni Yaklaşım direktiflerine uyum konusunda mamullerin denetlenmesini içermekte ve Topluluk Resmi Gazetesinde isimleri yayımlanan kuruluşlarca akredite edilecek onaylanmış kuruluşların gerçekleştirecekleri bu denetleme işlemlerinin karşılıklı tanınmasını öngörmektedir. Modüler Yaklaşım ise mevzuat çıkaranlara uyulacak sistemler konusunda alternatif ve esnek prosedürler sunmaktadır.

Çerçeve Kanun Tasarısı'nın TBMM tarafından kabul edilmesiyle konuya ilişkin yasal süreçte önemli bir yol alınmıştır .

Ülkemizde ilgili mevzuatların düzenlenmesinden sorumlu kuruluşların Bakanlar Kurulu kararı ile tespit edilmesinden sonra mevzuatların uyumlaştırılmasında gerekli hukuki altyapıyı tesis etmek amacıyla hazırlanan 'Çerçeve Kanun Tasarısı' 29.6.2001 tarihinde TBMM'de kabul edilmiştir. Çerçeve Kanun Tasarısının kabul edilmesiyle konuya ilişkin yasal süreçte önemli bir yol alınmıştır. Ancak bu kanunun işlerlik kazanabilmesi için yönetmeliklerin çıkarılması ve ilgili kuruluşların hızlı bir şekilde uyumlaştırma çalışmalarına geçmeleri gerekmektedir.

Sağlıklı bir akreditasyon ve uygunluk değerlendirme sisteminin kurulması gereklidir. Bu amaçla 1999 yılında kurulan Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) arzulandığı şekilde işlerlik kazanamamıştır .

Yaklaşım önergelerine uyum sağlanmasının dışında sağlıklı bir akreditasyon ve uygunluk değerlendirmesi sisteminin kurulması ürünlerin Topluluk mevzuatına uygunluğunun değerlendirilmesi ve bu değerlendirmenin Topluluk ülkelerince tanın-

ması açısından önem taşımaktadır. 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi kararı öncesinde uluslararası bağımsız nitelikte bir akreditasyon sistemi kurulması yönünde çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu dönemde AB normlarına ve ticarete serbest rekabet ilkelere uyumlu bir akreditasyon sistemi kurulamamıştır. 1999 yılında Global Yaklaşım'a uyum çerçevesinde Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) kurulmuştur. Ancak teknik engellerin kaldırılması ve uygunluk değerlendirmesi konusunda yasal sürecin tamamlanamaması sonucu TÜRKAK gerektiği gibi işlerlik kazanamamıştır.

Akreditasyon ve uygunluk değerlendirmesi sistemine ilişkin sıkıntıların giderilmesiyle, imalatçılarımızın maliyetleri azalacağı ve döviz kaybının önüne geçilebileceği gibi üçüncü ülkelere verilebilecek uygunluk değerlendirmesi hizmetleriyle döviz geliri de elde edilebilecektir .

Akreditasyon ve uygunluk değerlendirmesi sisteminin oluşturulamaması ihracatçılarımız açısından ciddi sakıncalara yol açmaktadır. İmalatçılar, AB ülkelerine ihrac edecekleri ürünlerin denetlenmesinde AB ülkelerinde akredite olmuş onaylanmış kuruluşlara başvurmak zorunda kalmışlardır. Söz konusu onaylanmış kuruluşların yurtdışında faaliyet göstermesi durumunda bu kuruluşlara döviz bazında yüksek ücretler ödenmekte, nakliyeden kaynaklanan ilave maliyetlere ve zaman kayıplarına katlanılmak zorunda kalınmaktadır. Bazı AB ülkeleri bu süreci yavaşlatarak gizli bir korumacılık uygulayabilmektedir. Ülkemizde faaliyet gösteren ve AB'de faal bir akreditasyon kuruluşu tarafından akredite edilen veya AB ülkelerinde faal ancak ülkemizde bir şubesi veya laboratuvarı bulunan onaylanmış bir kuruluş bulmak üreticilerimiz için başka alternatif yollar olabilmektedir. Ancak bu tip onaylanmış kuruluşların sayısı kısıtlıdır ve Topluluk teknik düzenlemelerinin geçerli olduğu her alanda uzmanlaşmış değerlendirme kuruluşları bulunmamaktadır. Bir başka deyişle, bu konuda bir arz sıkıntısı mevcuttur. Tabiatıyla bu sıkıntının yaşanmakta olduğu bir pazarda uygunluk değerlendirmesinde serbest pazar koşullarının belirlediği bir fiyat seviyesiyle karşılaşmak mümkün değildir. Bu sıkıntıların giderilmesiyle, imalatçılarımızın maliyetleri azalacağı ve döviz kaybının önüne geçilebileceği gibi üçüncü ülkelere verilebilecek uygunluk değerlendirmesi hizmetleriyle döviz geliri de sağlanabilecektir. Uygunluk değerlendirmesi ve piyasa gözetimi konularında yasal sürecin tamamlanması dışında altyapı sorunları da bulunmaktadır. Konuyla ilgili mevcut AB yapılarına ilişkin bilgi yetersizliği bulunmaktadır. Eğitilmiş personel konusunda eksiklikler vardır.

Onaylanmış kuruluşların rekabet edebilecekleri ve hizmetlerini rekabetçi fiyatlarla sunabilecekleri serbest pazar koşullarının oluşturulması gerekmektedir. Onaylanmış kuruluşların güvenilirliği açısından akreditasyon faaliyetlerinin tarafsız ve etkin bir şekilde yürütülmesi stratejik bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda, TÜRKAK'ın siyasi, ticari ve finansal baskılardan uzak kalarak faaliyet göstermesi gerekmektedir.

Sağlıklı bir uygunluk değerlendirme ve akreditasyon sisteminin inşa edilmesinde hukuksal sürecin tamamlanması yanında dikkat edilmesi gereken başka hususlar da bulunmaktadır:

- Onaylanmış kuruluşların rekabet edebilecekleri ve hizmetlerini rekabetçi fiyatlarla sunabilecekleri serbest pazar koşullarının oluşturulması gerekmektedir. Bu bağlamda ilgili kuruluşlar açısından arz yeterliliği çok önemlidir.
- Onaylanmış kuruluşların güvenilirliği açısından akreditasyon faaliyetlerinin tarafsız ve etkin bir şekilde yürütülmesi stratejik bir önem taşımaktadır. Akreditasyon ve uygunluk değerlendirme faaliyetlerinin ayrı kuruluşlarca yapılması bu alanda etkinliğin baş koşuludur.
- Bunun yanı sıra TÜRKAK'ın politik, ticari ve finansal baskılardan uzak kalarak faaliyet göstermesi gerekmektedir. Aksi takdirde bu kuruluş tarafından akredite edilen onaylanmış kuruluşların uygunluk değerlendirmelerini objektif kriterlere göre yapıp yapmadığı sorusu gündeme gelecek ve bu kuruluşlar tarafından verilen belgelerin gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında güvenilirliği ve kabul edilebilirliği azalacaktır. Ayrıca değerlendirmelerini politik kaygılarla gerçekleştiren kuruluşlarla, objektif kriterler üzerinde değerlendirme yapan kuruluşlar arasında haksız bir rekabet yaratılacaktır.
- İlgili kuruluşlarda siyasi bir kadrolaşmaya gidilmesi bu kuruluşların güvenilirliğini zedeleyecektir. TÜRKAK'ın politik baskılardan uzak kalabilmesi ve özerk bir kurum olarak çalışabilmesi, akreditasyon kararlarının objektif kriterler ışığında verilmesinde TÜRKAK Yönetim Kurulunda devlet sektörünün ve özel sektörün eşit bir ağırlıkta temsil edilmesi büyük önem taşımaktadır. Halen Yönetim Kurulunun aritmetiği bakanlıklardan ve özerk kamu kuruluşlarından yana bir ağırlık taşımaktadır.
- Ürünlerin, sağlam bir sistem içinde değerlendirilmesi ihraç edilen mamulleri-

mizin dış piyasalarda itibarını arttıracak, bunun yanısıra yurtiçinde üretilen ve ithal edilen ürünlere de daha fazla güven duyulacaktır.

Teknik engellerin kaldırılması konusunda en temel sorunlardan biri mevzuatın yabancı dilden Türkçe'ye çevrilme süresinin uzunluğudur. Bunun dışında, Türk standartlarının statüsündeki belirsizlik, mevcut durumda yatırımların planlanamaması, kamu kurumlarının sorumluluk alanlarının belirsizliği, laboratuvar altyapısı ve kalifiye eleman eksikliği, üçüncü ülkelerden yapılan ithalatın denetlenememesi sektörler açısından sorun oluşturmaktadır .

- Teknik engellerin kaldırılması konusunda sektörlerde de çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Teknik mevzuatın yabancı dilden Türkçe'ye çevirisi uzun bir zaman almakta, bu süreç içinde dinamik bir özellik taşıyan Topluluk mevzuatı değişebilmektedir.
- Yeni Yaklaşım direktiflerinin kapsadığı alanlarda standartlar ihtiyaridir. Bu alanlarda mevcut olan zorunlu Türk standartlarının statüsüne açıklık getirilmeli ve Topluluk mevzuatına göre bu standartlar ihtiyari bir konuma sokulmalıdır. Bu çerçevede, CE işaretini taşıyan ve AB'de serbest dolaşıma hak kazanmış mamuller TSE'nin ikinci bir onayına tabii tutulmamalıdır. Çeşitli sektörlerde bu yönde genel bir şikayet sözkonusudur.
- Teknik mevzuata uyum sürecinin gittikçe uzaması, uyum için gerekli olan yatırımların planlanıp koordine edilmesini de güçleştirmektedir.
- Yeni Yaklaşım direktiflerinin mevzuatımıza girmesiyle TSE'nin ve bakanlıkların sorumluluk alanları netleştirilmeli, farklı kurumların sorumluluklarının çakışmamasına dikkat edilmelidir.
- Laboratuvarlar altyapısı, kamu kurumları kalifiye eleman yönünden güçlendirilmeli, gerekli danışmanlık hizmetlerini ve uyum çalışmalarını koordine edebilecek personele yeterince sahip olmayan KOBİ niteliğindeki işletmelere bir perspektif verilmeli ve destek olunmalıdır.
- Üçüncü ülkelerden ithal edilen mamullerin etkin bir şekilde denetlenmesi de çeşitli sektörlerce hassasiyet duyulan bir başka konudur. Üçüncü ülkelerden ithal edilecek mamullerde CE işareti aranma zorunluluğu dampingli ve kalitesiz ürünlerin ülkemize girişini zorlaştıracak ve ithalatın daha etkin bir şe-

kilde kontrol edilmesini sağlayacaktır. Teknik mevzuata uyumun hızlandırılması bu açıdan da önemli yararlar sağlayacaktır.

Ülkemizle Topluluk arasında yer alan damping uygulamalarında, Ortaklık Konseyi yeterince işletilememekte, genellikle Topluluk üreticilerimiz ve ihracatçılarımız hakkında açtığı soruşturmalardan önce bu organa başvurmamaktadır. Ayrıca Topluluğunun ihtiyaç duyduğu dampingli mallarda telafi edici vergi uygulamaması ve bu mamullerin ülkemize vergisiz ithal edilebilmesi ekonomimiz aleyhine bir ticaret sapması yaratabilmektedir .

Malların serbest dolaşımı çerçevesinde karşılaşılan bir sorun da Toplulukça yürütülen antidamping soruşturmalarıdır. Gümrük Birliği Anlaşması, Toplulukla aramızdaki antidamping sorunlarının Ortaklık Konseyinde ele alınmasını, tarafların herhangi bir uygulamaya geçmeden önce Ortaklık Konseyinde karşılıklı görüş alışverişinde bulunmasını, zarar gören tarafın acil bir önlem alması gerekiyorsa bunu Ortaklık Konseyine haber vererek yapmasını öngörmektedir. Ancak bu konuda Ortaklık Konseyi yeterince işletilmemektedir. Ayrıca Topluluğun ihtiyaç duyduğu dampingli mallarda telafi edici vergi uygulamaması ve bu mamullerin ülkemize vergisiz ithal edilebilmesi ekonomimiz aleyhine bir ticaret sapması yaratabilmektedir. AB'nin Ortak Ticaret Politikasına tam olarak entegre oluncaya kadar geçecek geçiş sürecinde bu tip problemler için nasıl bir strateji oluşturacağımıza açıklık getirilmelidir.

Uyumun mali boyutunun acilen belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla, sektörlerde uyum için gerçekleştirilmesi gereken yatırımların, uygunluk değerlendirmesi kuruluşlarının, laboratuvarların altyapı yatırımlarının ve personel eğitiminin mali boyutunun tespit edilmesi zorunludur .

AB mevzuatına uyum çalışmalarının yürütülmesinde göz önünde bulundurulması gereken bir konu da uyumun mali boyutudur. Bu çerçevede sektörlerde uyum için gerçekleştirilmesi gereken yatırımların, uygunluk değerlendirmesi kuruluşlarının ve laboratuvarların altyapı sorunlarının giderilmesinin ve personel eğitiminin maliyet yönü bir envanter çalışmasıyla ortaya çıkarılmalıdır. Halen ilgili konularda gerekli mekanizmaların oluşturulması için 13.6 milyon Euro tutarında hibe niteliğinde bir yardım için anlaşma imzalanmıştır ve para MEDA fonundan kullanılmaktadır. Ayrıca AB, finansman yardımı için yeni bir strateji düşünmektedir. Tüm mali enstrümanların tek bir program çerçevesinde yeniden düzenlenmesi ve yardımın yalnız-

ca Katılım Ortaklığı'nda belirtilen öncelikler için kullanılması hedeflenmektedir. Yardımın çevre, sınır kontrolleri, enerji, ulaştırma ve Topluluk programlarına katılımın ortaklaşa finansmanı alanlarını kapsaması planlanmaktadır. Dolayısıyla konuyla ilgili müzakerelerin verimli ve hızlı bir şekilde yürütülmesi için gerekli projeler belirlenmeli, yardımın koordinasyonu için yeterli bir kurumsal yapı oluşturulmalı ve bu alanlarda finansman ihtiyacı tespit edilmelidir.

ÖZEL SEKTÖR EYLEM PLANI

- Sektör temsilcileri Yeni Yaklaşım direktiflerinin uygulanma yöntemlerinin belirlenmesi ve konacak geçici sürenin tespiti konusunda derhal bürokrasi ile temasa geçmelidir. Bürokrasi, AB yetkilileri ve özel sektör temsilcileri arasında bir koordinasyon kurulmalıdır. Bürokrasi ve Topluluk kurumlarıyla geliştirilecek diyaloglarda, geçici sürelerin tespitinde sektörlerin kriz sebebiyle maruz kaldığı zararların gözönünde bulundurulması yönünde görüş bildirilmelidir .

Bu uygulamanın Olası Getirileri:

Böylece her sektörün koşulları göz önünde bulundurularak en optimum tatbik yöntemleri tespit edilecektir. Sektörlerdeki gerekli sabit sermaye yatırımları, diğer hazırlıklar ve bu arada sektörlerin ekonomik krizden aldığı yaralar gözönüne alınarak en uygun geçiş süreleri tanınacaktır.

Eylemin Gerçekleştirilmemesi Durumunda Olası Kayıplar:

Bu eylemde gecikilmesi sonucu uygulama yöntemleri özel sektörün dışında belirlenebilecek ve yasallaştırıldıktan sonra geri dönülmesi zor hale gelecektir. Sektörler için tespit edilebilecek kısa geçiş süreleri uyum için henüz hazır olmayan, yüksek tutarlarda sabit sermaye yatırımı yapmak zorunda bulunan branşları güç durumda bırakacaktır.

- Onaylanmış Kuruluşların tesisi için bu görevi üstlenmekte aday olabilecek kuruluşlar; derhal kendi alanlarındaki AB standartlarını inceleyerek koşullarını uygunluk değerlendirmesi yapabilecek ve akredite olabilecek hale getirmeli ve TÜRKAK'a başvurmalıdır .

Bu uygulamanın Olası Getirileri:

Onaylanmış kuruluşların sayısının artmasıyla imalatçılar ve ihracatçılar kendi ülkemizde uygun maliyetlerle ve daha kısa sürede değerlendirme işlemleri yaptırabilecektir.

Eylemin Gerçekleştirilmemesi Durumunda Olası Kayıplar:

Ülkemizde yeterli sayıda onaylanmış kuruluş oluşmaması durumunda, imalatçılarımız ve ihracatçılarımız değerlendirme işlemlerini yurtdışında yüksek parasal ve zaman maliyetine katlanarak yaptırmaya devam edeceklerdir.

- Antidamping Uygulamaları 1: Özel sektör AB'nin açacağı antidamping soruşturmalarının ilk aşamada Ortaklık Konseyine getirilmesi konusunda bürokrasiye ve Topluluk organlarına baskı yapmalı ve bu meselenin takip çisi olmalıdır. Antidamping hukuku konusunda uzman elemanlar yetiştirilmelidir .

Bu uygulamanın Olası Getirileri:

Özel sektör bu konuda Topluluk uygulamalarına karşı daha aktif bir konuma gelecek, karşı tarafın olası korumacı uygulamalarını daha fazla denetleyebilecektir.

Eylemin Gerçekleştirilmemesi Durumunda Olası Kayıplar:

Özel sektör Topluluğun antidamping uygulamalarında daha pasif bir konumda kalacaktır. AB'nin soruşturma açmayı düşündüğü antidamping konuları bir ön müzakereye getirilemeyecektir. Özel sektörün soruşturma öncesinde bu alanda herhangi bir denetimi olamayacaktır.

- Antidamping Uygulamaları 2: Topluluğun antidamping koymadan ithal et tiği ve Türk sanayisi için baksız rekabet yaratacak mamullerle Türkiye'nin antidamping vergisi koyabilmesi yönünde bürokrasi ile görüşülme lidir: Nitekim Türkiye Topluluğun rekabet sistemine girinceye dek bu hakkını saklı tutmaktadır .

Bu uygulamanın Olası Getirileri:

AB üzerinden dampingli mamullerin girmesi engellenecektir.

Eylemin Gerçekleştirilmemesi Durumunda Olası Kayıplar:

AB bazı sanayileri geliştirmekte olan ülkelere bırakmakta ve söz konusu branşlarda iç talebini tamamen ithalat yoluyla karşılamakta ve bu alanlarda dampingli ürün-

lere vergi uygulamamaktadır. Bu ürünler Gümrük Birliği Anlaşması ile ülkemize rahatça girecek ve yerli sanayi ürünlerini haksız rekabete maruz bırakacaktır.

- Ana Sanayi - Yan Sanayi İşbirliği: *Ana sanayi firmaları AB müktesebatına uyum açısından KOBİ niteliği taşıyan yan sanayi firmalarına göre teçhizat, eğitilmiş personel yönünden daha iyi bir konumdadır. Ancak nihai ürünler için parça tedariki ana sanayi firmaları tarafından yan sanayiden yapılmaktadır. Mamullerle ilgili müktesebata uyum gerektiren konularda ana sanayi yan sanayi firmalarıyla sıkı bir koordinasyon içinde çalışmalı ve yan sanayinin bu konudaki olası açıklarını gidermesinde yardımcı olmalıdır.*

Bu uygulamanın Olası Getirileri:

AB müktesebatına daha kolay uyum sağlanacak, mamullerin uygunluk değerlendirmesinden geçebilmeleri kolaylaşacaktır.

Eylemin Gerçekleştirilmemesi Durumunda Olası Kayıplar:

Müktesebata uygun mamullerin gerektirdiği tip parça temininde hem kriterler, hem de zaman açısından sorun yaşanacaktır.

- Çeviri: *Uyum sürecinde teknik içerik taşıyan müktesebatın çevirisi ve yorumlanması önem taşımaktadır. Bu alanda eleman yetiştirilmeli ve istihdam edilmelidir .*

B Ö L Ü M

GİRİŞ

1. GİRİŞ

Uluslararası ticarete konulan engeller, genel olarak tarife engelleri ve tarife dışı engeller olarak sınıflandırılabilir. Tarife dışı engeller, uluslararası ticareti engelleyici etki yapan her türlü kanun, kural ya da ithalat vergisinden farklı herhangi bir uygulama olarak tanımlanabilir. Bu kurallar ülkeler arasındaki mevzuat ve idari şartlardaki farklılıklardan kaynaklanır ve başlangıçta uluslararası ticareti engellemekten ziyade yerel piyasaları, vatandaşların sağlık, güvenlik ve hijyen şartlarını, hayvan ve bitki sağlığını ve çevre korumasını düzenlemeyi amaçlamaktadır. Bu tip düzenlemeler, her ne kadar başta serbest ticareti ya da diğer bir deyişle malların serbest dolaşımını engellemeyi hedeflemiyorsa da sonuçta uluslararası ticarete olumsuz yönde etki yapmakta, hatta zaman içinde gizli bir korumacılık silahı haline gelebilmektedir.

Ticarete teknik engeller de mallara ve hizmetlere aynı amaçları gözeterek uygulanabilmektedir. Teknik engeller, ürünlerin farklı ülkelerde sağlık, güvenlik, çevre ya da tüketiciyi koruma nedenlerinden dolayı farklı standartlara tabii tutulması olarak tanımlanabilmektedir. Ülkeler arasındaki farklı standartlar, üreticileri seri üretim yapmak yerine değişik mamuller üretmek zorunda bırakmakta ve bu durum ek bir üretim maliyeti yaratmaktadır. Böylelikle başka bir ülkenin değişik şartları için üretim yapan üretici ihracat pazarlarına rekabet gücünü azaltan maliyetlerle girmektedir.

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), teknik engellerin azaltılması konusunda çalışmalar yapmıştır. DTÖ üyelerinin bu konuda imzaladıkları anlaşma ülkeler arasında uluslararası standartların kullanımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Uluslararası standartların mevcut olmadıkları alanlarda ise, ülkelerin çıkardıkları yeni düzenlemelerden ve standartlardan birbirlerini önceden haberdar etmelerini ve görüş alışverişinde bulunmalarını öngörmektedir.

AB'nin teknik engeller konusundaki yaklaşımları ise iç pazarın tamamlanması ve etkin bir şekilde işlemesine yöneliktir. Gerek yeni yaklaşım direktiflerinde gerekse eski yaklaşım direktiflerinde Topluluk hukuku devlet hukukunun üstünde yer almaktadır ve direktiflerin yaptırım gücü vardır.

Türkiye'nin durumu bir aday ülke olarak değerlendirildiğinde ilgili Topluluk mevzuatına uyum, hem Topluluk politikalarına entegrasyon hem de serbestleşen uluslararası ticarete Türkiye'nin kendini üçüncü ülkelerle ticarete yeniden konumlandırması olarak görülmelidir.

Bu konuda ilerleme sağlanabilmesi için mevzuatın farklı bölümlerinden sorumlu kuruluşların uyum çalışmalarına hızla geçmeleri gerekmektedir. Zira gecikmeler zaten dinamik bir yapıya sahip olan ve hızla yenilenen Topluluk mevzuatına uyumu daha da güç bir hale getirmektedir. Yürütülen çalışmalar, teknik engellerin kaldırılmasında AB politikalarına uyumun mevzuatın alınıp uyarlanmasından ibaret olmadığını göstermektedir. Mevzuatın hazırlanıp uygulanmaya konması ilgili kurumların yeniden konumlandırılmasını ve yeni bir koordinasyon sistemine oturtulması gerektiğini göstermektedir. Ayrıca kurumlar da tek tek serbest pazarın koşullarına göre yeniden yapılandırılmalı ve özerk bir konumda çalışmalıdır. İlgili mevzuata işlerlik kazandırılması için serbest dolaşıma çıkacak ürünlerin Topluluk düzenlemelerine uygunluğunu değerlendirecek objektif kriterler altında çalışacak tarafsız kuruluşların oluşturulması gerekmektedir.

Mevzuatlara uyumda bir başka konuda uyum için gerekli yatırımların tamamlanmasıdır. Sektörlerdeki altyapıların envanterlerinin çıkarılması, yatırım tutarlarının tespiti ve nasıl bir finansman modeliyle gerçekleştirilebileceği meselenin mali boyutunu ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda çalışmamızın amacı, gerek Türkiye ile AB arasında ihdas edilen Gümrük Birliği çerçevesinde gerekse Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde malların serbest dolaşımı mevzuatına uyumda hem Türkiye hem de AB'den kaynaklanan sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri getirmektir.

Bu amaçla çalışmamızın takip eden bölümünde, teknik engellerin tanımı yapılarak, gerek GATT ve DTÖ bünyesinde uluslararası ticarette teknik engellerin azaltılmasına yönelik çalışmalardan gerekse AB mevzuatının konuya ilişkin uygulamalarından bahsedilerek konuya ilişkin genel bir çerçeve oluşturulması hedeflenmiştir.

Konuya ilişkin olarak Türkiye'deki mevcut durumu tespit etmeyi amaçlayan üçüncü bölümde, öncelikle teknik engellerin kaldırılması ve küresel yaklaşıma uyum çerçevesinde kaydededilen gelişmeler üzerinde durulmakta ve daha sonra ülkemizde uygunluk değerlendirmesi sistemindeki son gelişmeler değerlendirilmektedir.

Dördüncü bölüm, malların serbest dolaşımına ilişkin olarak sektörel bazda yaşanan sorunlara odaklanmakta ve çözüm önerilerini tartışmaktadır.

Beşinci bölümde, serbest ticaret anlaşmaları ve damping uygulamaları çerçevesinde karşılaşılan diğer sorunlar irdelenmeye çalışılmaktadır.

Altıncı bölümde ise malların serbest dolaşımı ile ilgili mevzuat uyumunun mali boyutu üzerinde durulmakta, mali desteğin gerekliliği tespit edildikten sonra finansman olanakları araştırılmaktadır.

Son bölümde, tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerileri özel sektöre yönelik bir eylem planı ile birlikte özet olarak sunulmaktadır.

B Ö L Ü M

MALLARIN SERBEST DOLAŞIMINA İLİŞKİN ENGELLER

2. MALLARIN SERBEST DOLAŞIMINA İLİŞKİN ENGELLER

Ticarette teknik engeller, ülkeler arasında serbest dolaşıma konu olan ürünlerle ilgili standartlar, teknik düzenlemeler, uygunluk değerlendirmesi alanlarındaki farklı uygulamalarla ortaya çıkmaktadır. Son zamanlarda ülkeler tarafından uygulamaya sokulan teknik düzenlemeler ve standartlar hızlı bir artış göstermiştir. Bu eğilim, yaşam standartlarının yükselmesi sonucu tüketicilerin güvenli ve daha yüksek kalitede ürünlere talep göstermesi ve bu bağlamda tüketiciyi korumaya yönelik tepkilerin artması, çevre kirliliğine ilişkin sorunların çoğalmasıyla gelişmiştir. Ticarette teknik engeller, üreticiler, ihracatçılar ve uluslararası serbest ticaretin gelişimi açısından hem mikro hem de makro düzeyde çeşitli ekonomik sakıncalar oluşturmaktadır. Bu sakıncaları şöyle sıralamak mümkündür:

Mikro Düzeyde Sakıncalar:

- **Ölçek Ekonomisinin Kaybedilmesi:** Firmaların farklı ülke ve pazarlar için farklı standartlarda üretim yapmak zorunda kalmaları imalatatta farklı hatların kurulmasını gerekli kılabilmekte birim üretim maliyetleri artmaktadır. Daha az sayıda ürün tipinin üretim miktarını arttırmak yerine değişik tip ürünleri daha az miktarlarda imal eden firmalar ölçek ekonomisini kaybetmektedirler. Bu durum aynı zamanda nisbeten daha yüksek birim maliyetle üretim gerçekleştiren KOBİ niteliğindeki işletmeleri daha da derinden etkilemektedir.
- **Uygunluk Değerlendirme Prosedürlerinin Getirdiği Maliyetler:** Teknik düzenlemeler ve standartlara uygunluğun resmi kanallarla onaylanması gerekmektedir. Farklı teknik düzenlemelerin gerektirdiği uygunluk değerlendirme, test ve belgelendirme işlemleri üreticilerin ve ihracatçıların maliyetini arttırmaktadır.
- **Bilgilenme Maliyetleri:** Yabancı teknik düzenlemelerin anlaşılıp yorumlanması, tercüme edilmesi, bilginin dağıtımı ve uzmanların bu bilgiler yönünde eğitilmesi ek maliyetler ortaya çıkarmaktadır.
- **Sürpriz Maliyetler:** Ortaya çıkan yeni teknik düzenlemeler karşısında ihracatçılar, imalatçılar bu değişimlere ayak uydurmak zorunda kalmakta ve yerli üreticiler karşısında rekabet yönünden dezavantajlı bir konuma düşmektedir.

Makro Düzeyde Sakıncalar:

- **Gizli Korumacılık:** Tüketici sağlığı ve güvenliğini, çevre korunmasını içeren çeşitli düzenlemeler amacını aşarak ülkeler arasında serbest ticareti engelleyici bir konuma gelebilmektedir. Bir başka deyişle, ülkeler bu tedbirleri gizli bir korumacılık silahı olarak kullanabilmektedir.
- **Serbest Ticaretin Sekteye Uğraması:** Tüm bu zorlukların artması üreticileri uluslararası ticarete açılmaktan alıkoymakta ve iç pazarları daha cazip hale getirmektedir. Dolayısıyla ticarete teknik engellerin artması uluslararası ticareti azaltıcı yönde etki yapmaktadır.
- **Yeni Yatırımlar Üzerinde Caydırıcı Etkiler:** Teknik düzenlemelerin ve standartların ülkeler arasında çok farklılık göstermesi, değişik ülkelerde üretilen parçaların birbirine uyumlu olmasını da güçleştirmektedir. Üretimin gittikçe küreselleştiği, farklı parçaların maliyetin daha düşük olabileceği farklı bölgelerde üretilmeye başlandığı göz önünde bulundurulduğunda bu durumun imalat açısından sakıncalar yarattığı görülmektedir. İşletmelerin imalatta etkin bir lojistik sistem kurmaları güçleşmekte ve maliyet artmaktadır. Ayrıca bu konu, farklı parçaların biraraya getirilmesiyle oluşturulan, bu yüzden de parçalar arası uyumun önemli olduğu mamuller açısından da olumsuz bir durum yaratmaktadır. Tüm bu olumsuzluklar, sonuç olarak bu tarz üretimin geçerli olduğu alanlarda yeni yatırımlar açısından caydırıcı bir etken oluşturmaktadır.

2.1 Uluslararası Ticarete Teknik Engellerin Azaltılmasına Yönelik Çalışmalar

2.1.1 GATT Çerçevesinde Yürütülen

1947 yılında GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) anlaşması teknik düzenlemeler için çok genel bir referansta bulunmuştur. Tarife dışı engellerin serbest ticaret üzerindeki etkilerini araştıran GATT çalışma grubunun yürüttüğü araştırma, teknik engellerin tarife dışı engeller arasında ihracatçılar tarafından karşılaşılan en geniş kategoriyi oluşturduğunu ortaya çıkarmıştır. Yıllarca süren pazarlıklardan ve 1979 yılında Tokyo Görüşmelerinden sonra 32 GATT üyesi 'Ticarete Teknik Engeller' konusunda bir anlaşma imzalamıştır. Anlaşma ile ortaya çıkan 'Standartlar Kodu' teknik düzenlemelerin, standartların ve uygunluk değerlendirmesi

prosedürlerinin hazırlanması konusunda kurallar koymuştur. Bu çalışmalar Uruguay Görüşmelerinde de devam etmiş ve Dünya Ticaret Örgütü bünyesindeki yeni ‘Ticarette Teknik Engeller Anlaşma’sı Tokyo Görüşmeleri hükümlerini güçlendirmiş ve bu hükümlere açıklık getirmiştir.

2.1.2 DTÖ ‘Ticarette Teknik Engeller Anlaşması’nın Temel Prensipleri

DTÖ Teknik Engeller Anlaşması, teknik düzenlemeler, standartlar, uygunluk değerlendirmesi alanlarında korumacı nitelikteki serbest ticareti engelleyici uygulamaları ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Anlaşmanın temel unsurlarını şöyle sıralamak mümkündür:

- İlgili alandaki uygulamalarda mevcut ise uluslararası standartların ve uluslararası standart kurumlarının tavsiyelerinin baz alınması,
- Teknik düzenlemeler, standartlar ve uygunluk değerlendirmesinde yerli ve ithal ürünlerin hem maliyet hem de prosedür yönünden eşit şartlara tabii tutulması ve ayırım yapılmaması,
- Üyeler arasında özellikle yeni oluşturulan düzenlemeler, standartlar ve uygunluk değerlendirmesi konularında karşılıklı haberleşme ve fikir değişiminin sağlanması,
- Aynı amaçlara yönelik olmaları şartıyla ülkelerin teknik düzenlemeler, standartlar ve uygunluk değerlendirmesi alanlarındaki farklı uygulamalarını karşılıklı olarak tanımaları,
- Gelişmekte olan ülkelerin yetersiz koşullarının göz önünde bulundurulması ve bu ülkelere teknik yardım yapılması

DTÖ anlaşması uluslararası standartları teşvik etmekte ve üye ülkelerde uygulamaların bu standartlarla uyum içinde yapılmasını öngörmektedir. Uluslararası standartlara uygun olarak yapılmış düzenlemelerin teknik engel yaratmayacağı kabul edilmektedir. Üye ülkelerin uluslararası standartlardan ancak hayati çıkarlarını içeren ve aşağıda belirtilen koşullarda sapmalarına izin verilmektedir:

- yanıltıcı uygulamaların engellenmesi,
- insan sağlığı ve güvenliğinin korunması,
- hayvan ve bitki sağlığının korunması,
- çevrenin korunması.

Bu koşulların dışında, bir ülke teknolojik ve coğrafi şartlardan ötürü bu standartların uygulanmasından vazgeçebilmektedir.

Yeni uygulamada, mevcut bir uluslararası standart bulunmaması halinde uygulamayı getiren ülke diğer yeleri uygun bir zaman önceden haberdar etmek ve gerektiğinde bilgilendirmek zorundadır. Acil durumlarda herhangi bir ara süre kullanılmamaktadır. ye ülkelerdeki standardizasyon kuruluşları ‘İyi Davranış Hükümlerine’ uymak zorundadır. Bu hükümlerin amacı, standardizasyon kurumlarını yeni teknik engeller yaratmayacak şekilde disipline etmektir.

Uygulamalarda gelişmekte olan ülkelerin yetersizlikleri göz önünde bulundurulmakta ve bu ülkelere teknik yardım yapılması ve bu devletlerin uluslararası standardizasyon kuruluşlarıyla birlikte çalışması teşvik edilmektedir.

2.2 AB Mevzuatı

2.2.1 Eski Yaklaşım

Teknik engellerin kaldırılmasında eski yaklaşım, ye ülkeler arasında farklılıkların görüldüğü serbest ticareti engelleyen tüm alanlarda Topluluk direktifleri çıkarılarak üyeler arasında uyum sağlanması prensibine dayanmakta ve kaynağını Roma Antlaşmasının 100. Maddesinde bulmaktadır. 1969 yılında yürürlüğü konan genel programa endüstriyel ve gıda ürünlerinde harmonizasyon, tip onayı ve teknik ilerleme dahil edilmiştir. Eski yaklaşımda tip onayı ile ilgili olarak onaylanmış kuruluşlar ve uygunluk değerlendirilmesi tarif edilmemiştir. Bu yaklaşıma yönelik uygulamalarda, her alanda tek tek direktiflerin oluşturulması hem oldukça uzun bir süreci gerekli kılmış hem de bu yöntemin ekonomik yükünün ağır olduğu görülmüştür. Uyumlaştırma sürecinin uzunluğu, uyumlaştırma bulunmayan alanlarda teknik engellerin uygulanmasını devam ettirmiş, hatta bazı sektörlerde yerli sanayi-yi korumak amacıyla ye devletlerin bu açıktan yararlandıkları görülmüştür. Ayrıca Roma Antlaşmasının 100. maddesi gereğince Konseyin ıkarılacak direktifler üzerindeki kararları oybirliği ile alması, karar alınma sürecini daha da yavaşlatmıştır. Bu gelişmeler, serbest ticareti engellemeyecek şekilde tüketicinin korunduğu ve ürün güvenliğinin gözetildiği daha esnek bir sistemin gerekliliğini ortaya koymuştur.

2.2.2 Yeni Yaklaşım

1985 yılında ıkarılan Beyaz Kitap malların serbest dolaşımı ve bu bağlamda teknik engellerin ortadan kaldırılması konusunda iki nokta üzerinde durmuştur:

- Eski yaklaşımdaki zaman, bürokrasi ve maliyet sorunlarını ortadan kaldıracak, Topluluk üyelerinin ortak pazar imkanlarından daha fazla yararlanmasını sağlayacak, aynı zamanda tüketici sağlığını ve güvenliğini, çevre korunmasını göz önünde bulunduracak daha esnek bir sistemin ve yeni bir yaklaşımın gerekliliği,
- Böyle bir sistemin kurulmasından sonra yeni teknik engellerin ortaya çıkmasının engellenmesi.

Komisyon 1985 yılında 85/136 no'lu Konsey kararıyla 'Yeni Yaklaşım'ı ortaya koymuştur. Bu yaklaşım, toplu uyumlaştırmayı öngören eski yaklaşım ile ticarete ülkelerin birbirlerinin kanunlarını tanımalarını içeren ve tam liberalizasyona dayanan 'karşılıklı tanıma' anlayışının arasında yer alan bir sistem belirlemiştir. Yeni yaklaşımın benimsediği ana hedefler şöyledir:

- Uyumlaştırma işlemini sağlık ve güvenlik gerekleri içinde sınırlı tutmak, diğer alanlarda karşılıklı tanıma prensibini belirlemek,
- Avrupa Standartlarının gelişmesini teşvik etmek, bu standartların bulunmadığı alanlarda teknik engeller yaratılmamasını sağlamak ve bu bağlamda da Avrupa Standartlarının henüz mevcut olmadığı sahalarda Milli Standartların karşılıklı tanınmasını olanaklı kılmaktır. Standartların ve spesifikasyonların geliştirilmesi CEN ve CENELEC'e bırakılmıştır.

Yeni yaklaşımda ürünler ile ilgili düzenlemeler yukarıda değinildiği gibi temel güvenlik, sağlık ve çevre konularıyla sınırlı tutulmaktadır. Bu düzenlemeler sektörel bazda olmak yerine geniş ürün gruplarına hitap etmeye çalışan topluluk direktifleriyle gerçekleştirilmektedir. Ticarete tabi mamullerin bu direktiflere uygun bir şekilde üretilip pazarlanması yeterlidir. Bu direktiflere uygunluğu tespit edilen mamuller CE işaretini almaktadır. Bu işaret üyeler arasında serbest dolaşıma girebilmek için zorunlu bir pasaport gibidir. Detaylı teknik spesifikasyonları içeren Avrupa Standartlarına uyum ihtiyaridir ancak bu standartlara ve spesifikasyonlara uyan mamuller söz konusu yeni yaklaşım direktiflerine de uymuş kabul edilmektedir. Yeni yaklaşım yönergelerinin ve eski yaklaşım kurallarının bulunmadığı alanlarda karşılıklı tanıma prensibi geçerlidir. Enformasyon teknolojisi, telekomünikasyon, inşaat ve gıda gibi alanlarda ise daha fazla direktif çıkarma yaklaşımı benimsenmiştir. Üye devletler malların serbest dolaşımına sadece Roma Anlaşmasının 36. maddesinde tanımlanmış kriterler çerçevesinde sınır getirebilmektedir. Söz konusu madde üye

devletlerin hayati sayılabilecek menfaatlerini korumayı hedeflemektedir. 36. maddeye göre kısıtlamanın baz alacağı kriterler şöyledir:

- kamu güvenliği
- kamu ahlakı
- insan, hayvan ve bitki sağlığının korunması
- tarihi ve arkeolojik değerler taşıyan ürünlerin korunması

Teknik Engellerin kaldırılmasında bir başka önemli nokta ise yeni teknik engellerin çıkmasına mani olunmasıdır. 83/189 no'lu direktif, üye devletler arasında teknik standartlar ve yönetmelikler konusunda bir haberleşme prosedürü ortaya koymaktadır. Üye ülkeler standart programlarını ve taslak yönetmeliklerini AB Komisyonuna göndermek, standartların yeni bir standart veya bir Avrupa Standardının transferi olup olmadığını bildirmek zorundadır. Komisyon bu belgeleri diğer üyelele dağıtmakta ve görüş istemektedir. Görüşlerin belirtildiği "standstill" süresi boyunca üye ülke standardı yürürlüğe koyamamaktadır. Teknik engellerin kaldırılması açısından sakıncalı bulunan standart ve spesifikasyonlar, Komisyon ve Komisyonun tayin ettiği Komite tarafından incelenmektedir.

1997 yılında yürürlüğe giren Tek Senet uygulamaya bazı yenilikler getirmiştir. İlgili alanda Konsey kararları oy çokluğu ile alınmaktadır. Bazı uygulama yöntemlerinin devletlerin inisiyatifine bırakılması istenmediği alanlarda direktifler yerine yönetmeliklerin de uygulanması uygun görülmüştür. Konseyin kanunları yürürlüğe koymadan önce Parlamentonun mutabakatını alması gerekmektedir. Konsey Parlamento ile mutabakata varamazsa oybirliği ile karar almak zorundadır. Maastricht ve Amsterdam Anlaşmaları ile Parlamentonun gücü artmıştır. Parlamento ile iki turda da mutabakata varılamayan tasarılar düşmektedir. Bir başka deyişle kararların alınmasında parlamento onayı zorunlu hale getirilmiştir.

Yeni yaklaşım direktifleri dışında bugüne dek yayımlanmış olan sektörel bazda Eski Yaklaşım direktifleri de varlıklarını sürdürmektedir. Yeni Yaklaşım direktiflerinin kapsamadığı ve eski yaklaşım direktiflerinin bulunduğu alanlarda üye devletler bu direktiflere uymakla yükümlüdür. Gerek Eski ve gerekse Yeni yaklaşım direktifleri tarafından kapsanmayan alanlar için 'karşılıklı tanıma' prensibi geçerlidir. Bu prensibe göre, bir üye devlet diğer bir üye devlet topraklarında yasalara uygun olarak üretilmiş bir mamulu kabul etmek zorundadır. Bu prensibe istisna sadece Roma Anlaşmasının yukarıda içeriği belirtilmiş olan 36. maddesi çerçevesinde uygulanabilmektedir.

2.2.3 Küresel (Global) Yaklaşım

Malların serbest dolaşımının sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde mamullerin temel kriterlere uygunluğunun denetlenmesi, özellikle tüketicilerin refah seviyesinin, sağlık ve güvenliğinin korunması yönünden hayati bir önem taşımaktadır. Ancak ülkelerin kendi aralarında bu değerlendirme prosedürlerini tanımamaları veya söz konusu prosedürlerin amacını aşacak şekilde fazla olması yeni bir teknik engel sahasına kapı açmaktadır. Küresel (Global) Yaklaşım ile farklı laboratuvar testleri ve uygunluk değerlendirmelerinden kaynaklanacak teknik engeller önlenmeye çalışılmaktadır. Üye devletlerde ilgili kamu kuruluşu uygunluk değerlendirmesi yaparak CE işareti verecek kuruluşları belirleyip AB Komisyonuna bildirmektedir. Onaylanmış bu kuruluşlar Komisyon tarafından yayınlanmaktadır. Her üye devlet onaylanmış kuruluşların tarafsız ve uygun altyapıyla çalışıp çalışmadığını sistemli bir şekilde denetleyecek kendisi uygunluk değerlendirmesi yapmayan bir akreditasyon kurumu oluşturmak zorundadır. Bu prensipler çerçevesinde yapılan test ve uygunluk değerlendirmeleri karşılıklı olarak tanınmak zorundadır.

2.2.4 Modüler Yaklaşım

Bu yaklaşımın amacı ürünlerin özellikleri ve taşıdıkları risk oranlarını dikkate alarak uygunluk değerlendirme yöntemleri belirlemektir. Sistem, mevzuat hazırlayıcılara yönelik olarak oluşturulmuştur. Mevzuat hazırlayıcı, düzenlemek istediği bir alanda insan ve hayvan sağlığı ile güvenliği ve çevre korunmasını sağlamak üzere bir modülü veya modüler kombinasyonu ilgili mevzuatın kapsamına alarak uygunluk değerlendirme prosedürlerini belirleyebilmektedir. A'dan H'ye kadar 8 modül bulunmaktadır.

Modül A: İç Üretim Kontrolü

Modül B: Tip İncelemesi

Modül C: Tıpe Uygunluk Beyanı

Modül D: Üretim Kalite Güvencesi

Modül E: Ürün Kalite Güvencesi

Modül F: Ürün Doğrulaması

Modül G: Birim Doğrulaması

Modül H: Tam Kalite Güvencesi

Ürünün teknik düzenlemelere uygunluğun kanıtlanmasında birden fazla alternatif yol sunulmaktadır. Böylece uygulamada bir esneklik getirilmeye çalışılmıştır. Üretici bu alternatiflerden birini ya da ilgili Avrupa standardını uygulayabilmektedir.

2.2.5 Avrupa Birliği'nde Standardizasyon

Avrupa Topluluğu'nda ortak Avrupa standartlarının hazırlanmasına ilişkin çalışmalar 1960 yılında başlamış, gerçek anlamda 1973 yılında önem kazanmıştır. Bu dönemde, elektronik standartlarını hazırlayan iki kuruluş alçak gerilim konusundaki direktifin çıkartılmasından sonra Avrupa Elektronik Standardizasyon Komitesi (CENELEC) olarak birleştirilerek daha etkin bir yapıya kavuşturulmuştur. CENELEC, AB ülkelerine yönelik elektronik standartlarını hazırlamakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğün yanında Milletlerarası Elektronik Komitesi (IEC) ile imzaladığı protokol çerçevesinde çalışmalarının bir kısmını IEC bünyesinde yürütmektedir. 1960'lı yıllarda kurulan Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN) 1980'li yıllarda Yeni Yaklaşım Politikası ve Yeni Yaklaşım Direktifleri'nin kabulü ile önem kazanmıştır. CEN elektronik ve telekomünikasyon alanlarının dışında bütün sahalarda faaliyet göstermektedir. Telekomünikasyon alanındaki standartlar Avrupa Telekomünikasyon Standartları Enstitüsü (ETSI) tarafından hazırlanmaktadır. Türk Standartları Enstitüsü'nün (TSE) CEN ve CENELEC ile ilişkileri 1980'li yıllarda başlamıştır. TSE, bu kuruluşların çalışmalarında daha etkin bir şekilde yer alabilmek için CEN ve CENELEC'e üyelik başvurusunda bulunmuştur. 1991 yılında TSE'ye her iki kuruluş tarafından 'bağlı üye' statüsü verilmiştir. Bağlı üyelik, AB ve EFTA üyesi olmayan ancak AB'nin ekonomik ortağı olan ülkelere tanınan bir statüdür. Bu statüdeki kuruluşlar, oy hakkı dışında standart hazırlama çalışmalarına katılabilmekte ve standartlar konusunda görüş alışverişinde bulunabilmektedir. Bu kurumların yayınladığı standartlar AB ülkelerinde malların dolaşımında pasaport işlevi görmektedir. Detaylı Avrupa standartlarına uyan mamullerin daha genel prensipleri içeren yeni yaklaşım direktiflerine uydukları kabul edilmektedir. Üye devletlerin standart kuruluşları, yayınlanan Avrupa standartlarına uymayan milli standartları geri çekmek zorundadır. Bu konuda Komisyonun ortaya koyduğu hükümler bağlayıcıdır. Yeni yaklaşım yönergeleri sağlık güvenlik çevre gibi konularda temel prensiplere değinmektedir ve standartlar ölçüsünde teknik detaya sahip değildir. Avrupa Standartlarının Yeni Yaklaşım Politikası çerçevesinde oluşabilecek yasal boşlukları doldurması beklenmektedir.

B Ö L Ü M

TÜRKİYE'DE DURUM

3. TÜRKİYE'DE DURUM

3.1 Teknik Engellerin Kaldırılmasına İlişkin Gelişme Kaydedilen Konular

Gümrük duvarlarının giderek yok olduğu ve ülkelerin daha çok tarife dışı engellere başvurmaya başladığı uluslararası ticarete, ülkemizin teknik engeller alanında AB müktesebatına uyumu hem tüm dış ticaretimiz hem de AB ile ticaretimiz açısından hassasiyet taşıyan bir konudur. Bir başka deyişle, teknik engellerin kaldırılmasında AB müktesebatına uyum, AB ile ticaretimizde ortaya çıkabilecek potansiyel engelleri önleyebileceği gibi, üçüncü ülkelere ithalatımızda da ürün standartları açısından çitayı yükseltecektir. Üçüncü ülkelere ithalatta tüketicinin sağlığı ve güvenliği, çevrenin korunması açısından sakıncaları bulunabilecek dumpingli ürünlere karşı daha etkin bir denetim sağlanabilecek, yukarıda Yeni Yaklaşım çerçevesinde kullanılan temel kriterler açısından bir tehdit oluştuğunda söz konusu mamullere teknik engeller uygulanabilecek, dolayısıyla bu tür mamullerin yarattığı haksız rekabetin önüne geçilebilecektir.

Malların serbest dolaşımı ilkesi ise sadece gümrük mevzuatının uyumlaştırılması, tarifeler, miktar kısıtlamaları ve bunlara eş etkili uygulamalara son verilmesiyle sınırlı kalmayıp, ticarete teknik engellerin kaldırılmasına ilişkin AB teknik düzenlemelerine uyumlu mevzuatın da Türkiye tarafından üstlenilmesini gerektirmektedir. 6 Mart 1995 tarihli 1/95 sayılı Türkiye-AT Ortaklık Konseyi Kararının 8. ve 11. maddelerinde Türkiye'nin bu alandaki yükümlülükleri tarif edilmiş, 8. madde gereğince teknik engeller konusundaki uyumun 2001 yılında tamamlanması öngörülmüştür. AB teknik mevzuatının listesi 21.5.1997 tarihli ve 2/97 sayılı Ortaklık Konseyi Kararınca belirlenmiştir. Bu mevzuat, **Ek 1**'de gösterildiği üzere 32 konu başlığı altında 300 direktiften oluşmaktadır.¹ İlgili mevzuatların uyumlaştırılmasından sorumlu kuruluş ve bakanlıklar 15.1.1997 tarih ve 979196 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit edilmiştir. İlgili mevzuatın uyumlaştırılmasında gerekli hukuki altyapıyı tesis etmek amacıyla 'Çerçeve Kanun Tasarısı' hazırlanmış ve 29.6.2001 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilmiştir. Kanunun uygulama usul ve esaslarının belirlenmesi amacıyla aşağıdaki konularda yönetmelik tasarıları hazırlanmıştır.

(1) Avrupa Birliği (AB) - Türkiye Gümrük Birliği Kapsamında Gerçekleştirilen Teknik Mevzuat Uyumu Çerçeve Kanun Tasarısı, TC.Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Dış Ticarete Standardizasyon Genel Müdürlüğü, Mart 2001

Tablo 1. Yönetmelik Taslakları Hazırlanan Konular

Konu	İlgili ya da dikkate alınan AB Mevzuatı
Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimi	92/59 EEC sayılı ‘Genel Ürün Güvenliği’ ve 88/378/EEC sayılı ‘Oyuncaklar’ direktifleri ve Yeni Yaklaşım ve Global Yaklaşım direktifleri
CE Uygunluk İşaretinin İliştirilmesi ve Kullanımı	93/465 sayılı Konsey Kararı
Avrupa Topluluğu ile Türkiye Arasında Teknik Düzenlemelerin Karşılıklı Bildirimi	98/34/EC sayılı direktif
Avrupa Birliği ile Türkiye Arasında Ürünlerin Serbest Dolaşımını Engelleyen Önlemlerin Karşılıklı Bildirimi	3052/95/EC sayılı karar
Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları ile Onaylanmış Kuruluşlar	Yeni Yaklaşım ve Global Yaklaşım direktifleri

AB’nin yeni yaklaşım direktifleri ve bu direktiflerin uyumlaştırılmasından sorumlu kuruluşlar aşağıda Tablo 2.’de gösterilmiştir.

Tablo 2. AB Yeni Yaklaşım Direktifleri

DİREKTİFİN KAPSADIĞI ALAN	SORUMLU KURULUŞ
1 Alçak Gerilim Cihazları	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
2 Basit Basıncılı Kaplar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
3 Oyuncakların Güvenliği	Sağlık Bakanlığı
4 İnşaat Malzemeleri	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı
5 Elektromanyetik Uyumluluk	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
6 Makinalar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
7 Kişisel Korunma Teçhizatları Bakanlığı	Çalışma ve Sosyal Güvenlik
8 Otomatik Olmayan Tartı Aletleri	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
9 Vücuda Yerleştirilebilen Aktif Tıbbi Cihazlar	Sağlık Bakanlığı
10 Gaz Yakan Aletler	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
11 Sıvı ve Gaz Yakıt ile Çalışan Yeni Sıcak Su Kazanları İçin Verimlilik Gerekleri	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
12 Sivil Amaçlı Patlayıcıların Piyasaya Arzı ve Piyasa Gözetimi ve Denetimi	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
13 Tıbbi Cihazlar	Sağlık Bakanlığı
14 Potansiyel Olarak Patlayıcı Ortamlarda Kullanılan Teçhizat ve Koruma Sistemleri	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
15 Gezinti Teknelerine İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	Denizcilik Müsteşarlığı
16 Asansörler	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
17 Ev Tipi Elektrikli Buzdolapları, Dondurucular ve Bunların Kombinasyonları için Enerji Verimlilik Gerekleri	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
18 Basıncılı Cihazlara İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
19 Haberleşme Terminal Cihazları, Uydu Yer İstasyonları Cihazları ve Bunların Uygunluğunun Karşılıklı Tanınması	Telekomünikasyon Kurumu
20 Vücut Dışında Kullanılan Tıbbi Teşhis Cihazları	Sağlık Bakanlığı
21 Radyo Cihazları ve Haberleşme Terminal Cihazları İle Bunların Uygunluğunun Karşılıklı Tanınması	Telekomünikasyon Kurumu

Bu direktifler uyumdan sorumlu kuruluşlarca mevzuat haline getirilirken, sektörün koşulları göz önüne alınarak belirli bir geçiş süresi tanınacaktır. Bu geçiş süresince imalatçılar 'CE' işaretinin ilâştirilmesiyle ilgili bu mevzuata uyabilecekleri gibi, ilgili yönetmeliğin yayımlandığı tarihten önceki teknik mevzuata uyma seçeneğine de sahip olacaklardır.

Çerçeve kanun tasarısıyla AB ülkelerine ihraç edilecek ürünler dışında, iç piyasada üretilip iç piyasaya arz edilecek ürünler, AB dışındaki ülkelere ithal edilen ürünler, kullanılmış olmakla birlikte değişiklik yapılarak tekrar piyasaya arz edilen ürünler 'CE' işareti ilâştirilmesi gereken mamuller kapsamına alınmaktadır.

Üreticiler piyasaya güvenli ürünleri arz etmek zorundadır. Teknik düzenlemelere uyan ürünler güvenli kabul edilir teknik düzenlemenin bulunmadığı hallerde ulusal ya da uluslararası standartlara, bunların olmaması halinde sektördeki iyi uygulama kodlarına başvurulur. Ürünün azami ölçüde koruma sağlaması gerekir.

Üretici, mamulün riskleri hakkında tüketicuyu bilgilendirmek, özellikleri belirtecek şekilde ürünü işaretlemek, piyasaya arz edilmiş ürünleri numuneler olarak test edip riskleri önlemekle yükümlüdür.

Dağıtıcı, sahip olduğu bilgiler çerçevesinde güvenli olmadığını bildiği ürünleri piyasaya arz edemeyeceği gibi riskler konusunda alınması gereken önlemlere ilişkin bilgi vermekle de yükümlüdür.

Yetkili kuruluşlar, test, muayene ve belgelendirme kuruluşları arasından uygun görecekları sayıda kuruluşu bir veya birden fazla teknik düzenleme kapsamında uygunluk değerlendirmek üzere yetkilendirir. Bu kuruluşlar, bağımsız ve tarafsız uygunluk değerlendirme hizmeti vermekle yükümlüdür. Bu kuruluşların sorumluluklarını yerine gerektiği gibi getirmediği tespit edilirse faaliyetleri yetkili kuruluşça geçici olarak durdurulur.

Piyasa gözetimine ilişkin düzenlemeler yetkili kuruluşça belirlenir ve nihai kararlar yetkili kuruluş aittir. Bir ürünün güvenli olmadığına dair kesin belirtilerin bulunması halinde bu ürünün piyasaya arzı geçici olarak durdurulur.

Konuyla ilgili yasal sürecin tamamlanabilmesi için yönetmeliklerin çıkarılıp, ilgili kuruluşların derhal uyumlaştırma çalışmalarına geçmeleri gerekmektedir.

Yeni Yaklaşım Direktifleri çerçevesinde 4 direktif mevzuatımıza aktarılmıştır. Bu direktiflerin ilgili olduğu alanları şöyle sıralamak mümkündür:

- Alkolmetreler ve alkolhidrometreler,
- Alkol Tabloları,
- Elektrik Ölçerleri,
- Motosikletler İçin Lastik Basınç Ayarları

Eski Yaklaşım Direktiflerinin kapsadığı sektörlerde otomotiv sektörüne ilişkin Topluluk mevzuatına uyumda bir hayli yol alınmıştır. Son 12 aylık dönemde 15 direktif mevzuatımıza geçirilmiştir. Tarım ve Orman traktörleri ile ilgili 4 direktif mevzuatımıza uyarlanmıştır. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, taşıtlar, motosikletler ve traktörler için Milli Tip Onayı ve Taşıtlara Yönelik Tip Onayı Sertifikası vermeye başlamıştır. Basıncılı Kaplara ilişkin 5 Eski Yaklaşım direktifi mevzuatımıza uyarlanmıştır. Tekstil alanında liflerin kantitatif analizleri konusundaki 2 direktifle mevzuatımız uyumlu hale getirilmiştir. Ayakkabıların etiketlenmesi konusundaki direktif mevzuatımıza alınmıştır. İçinde ilaç, kozmetikler, gıda, kimyasal ürünler, kristal cam ve ağaç ürünlerinin bulunduğu diğer Eski Yaklaşım sektörlerine ait Topluluk mevzuatının uyarlanmasında ise önemli bir mesafe kaydedilememiştir.

3.2 Küresel (Global) Yaklaşım Uyum Çerçevesinde Kaydedilen Gelişmeler

Küresel (Global) yaklaşıma uyum çerçevesinde ülkemizde AB sistemine uygun bir akreditasyon sisteminin oluşturulması gerekmektedir. 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı öncesinde uluslararası nitelikte bağımsız bir akreditasyon sisteminin kurulmasına ilişkin çeşitli çalışmalar yapılmıştır. 1991 yılında bu konu ile ilgili olarak Dünya Bankası ile bir anlaşma yapılmış, anlaşma gereğince TSE, Milli Akreditasyon Konseyini oluşturabilmek için Milli Kalite Konseyini (MKK) oluşturmuştur. TSE, daha sonra MKK'nın diğer üyeleri ile ters düşmüş ve bu konseyin faaliyetlerini durdurmuş, kendi bünyesinde Milli Kalite ve Akreditasyon Konseyini kurmuştur.

Böylece TSE akreditasyon, belgelendirme ve laboratuvar hizmetlerinin tümünde faaliyet göstermeye yetkili kılınmıştır. TSE, Konseyin başkanı olarak tarif edilmiştir. Bu oluşum Dünya Bankası ile yapılan anlaşmaya uyum sağlamamış ve anlaşmaya taraf olan Dünya Bankası, Hazine Müsteşarlığı, TÜBİTAK ve TTGV tarafından tanınmamıştır. 24 Aralık 1994'te TÜBİTAK laboratuvar akreditasyonundan sorumlu Türk

Kalibrasyon Servisini (TKS) kurmuş ve Avrupa Akredite Laboratuvarlar Birliği EAL'e tescil ettirmek için başvurmuştur. TSE, TKS yönetmeliğinin iptali için Başbakanlık aleyhine Danıştay'da dava açmıştır. Danıştay laboratuvar akreditasyon yetkisinin TSE'de olmadığını ve TSE'nin kendi işlettiği laboratuvarları ve ticari rakiplerini akredite edemeyeceğine karar vermiştir.² Görüldüğü gibi bu dönemlerde gerek uluslararası prensiplere, gerek AB normlarına ve gerekse ticarete serbest rekabet ilkelelerine uyumlu bir akreditasyon sistemi kurulamamıştır.

AB Global Yaklaşımına uyum çerçevesinde 1999 yılında Türk Akreditasyon Kurumu TÜRKA kurulmuştur. 27.10.1999 tarihinde kurulan Türk Akreditasyon Kurumu'na ait 4457 sayılı kanun 4.11.1999 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Özel hukuk hükümlerine tabi ve tüzel kişiliğe sahip olan kuruluş Başbakanlığa bağlı olarak faaliyet gösterecektir. Böylece teknik engellerin kaldırılması yönünde AB mevzuatına uyum aşamasında önemli bir adım atılmış ve bir ulusal akreditasyon kurumu oluşturulmuştur. Kuruluşla ilgili olarak akreditasyon esasları üzerinde 7 tebliğ 25 Kasım 2001 tarihinde yayımlanmıştır. Kurum başvuruları kabul etmeye başlamıştır. Yayımlanan tebliğlerin ilgili oldukları alanlar aşağıda sıralanmıştır.

- Deney ve Kalibrasyon Laboratuvarları,
- Seyyar Kalibrasyon Hizmeti Veren Laboratuvarlar, Birimler ve Geçici Kalibrasyon Laboratuvarları
- Belgelendirme Kuruluşları,
- Muayene Kuruluşları,
- Akreditasyon Hizmetlerine Dair Şikayet, Anlaşmazlık ve İtirazlar
- Ölçümlerin İzlenebilirliği
- Markalı Deney Raporları ve Kalibrasyon Sertifikaları

3.3 Çerçeve Kanun'un İşlerlik Kazanması ile Yasal Dayanak Bulacak Noktalar

Çerçeve kanunun, çıkarılacak yönetmelikler vasıtasıyla işlerlik kazanması sonucu teknik mevzuata uyum çerçevesinde yapılan çalışmalarda bazı konular yasal bir dayanağa kavuşacak, çıkarılan yönetmelikler ile bu konulardaki uygulamaların detayları açıklık kazanacak, gerekli altyapı sorunlarının giderilmesi için daha ileri

---

(2) Uluslararası Ticarete Teknik Engeller ve Akreditasyon, İstanbul Sanayi Odası, Ocak 2001

adımlar atılabilecektir. Onaylanmış Kanunun işlerlik kazanması ile yasal dayanak bulacak bu noktalar şöyle sıralanabilir:

- Mamullerin Yeni Yaklaşım direktiflerine uygunluğunun değerlendirilmesi ve CE işareti,
- Piyasa gözetimi mekanizmasının ilgili AB direktifleri çerçevesinde geliştirilmesi, bu alanda gözetim ve gerektiğinde güvenli bulunmayan mamulleri piyasadan toplatma hakkına sahip yetkili kuruluşun tanımlanması,
- Türkiye – AB arasında uygulamaya konan standartlar konusunda karşılıklı bildirim prosedürünün yasal bir çerçeveye oturması,
- Topluluk içinde uyumlaştırılmamış alanlarda, malların serbest dolaşımını olumsuz yönde etkileyen ulusal düzenlemeler konusunda karşılıklı görüş alışverişine ilişkin yönetmeliklerin işlerlik kazanması,
- Üçüncü ülkelerden ithal edilen mamullerin ürün güvenliği kurallarına uygunluğunun kontrol edilmesi,³
- Yeni yaklaşım direktiflerine uyum çalışmalarının hız kazanabilmesi ve sonuçlandırılması.

3.4 Ulusal Bir Akreditasyon Sisteminin İnşa Edilmemiş Bulunmasının Yarattığı Sıkıntılar

Ülkemizde yukarıda sözü edilen hukuksal sürecin tamamlanmamış bulunması sebebiyle, ulusal bir akreditasyon kuruluşu tarafından akredite edilen yerli onaylanmış uygunluk değerlendirme kuruluşları oluşturulamamıştır. Bu sebeple TÜRKAK resmen kurulmuş ve başvuruları kabul etmeye başlamış bulunmakla birlikte uygunluk değerlendirme sisteminin inşa edilememesinden ötürü pratik anlamda yeterince işlerlik kazanamamaktadır. Mevcut koşullar altında imalatçılar AB ülkelerine ihracatlarında CE işareti almaları gerektiğinde şu çözümlere başvurmak zorunda kalmaktadır:

- AB ülkelerindeki onaylanmış kuruluşların Türkiye’de mevcut bir şubesi ya da laboratuvarı bulunuyorsa, uygunluk değerlendirmesini bu merkezlerde yaptırmak,

---

(3) 8 Şubat 1993 tarih ve 339/93 sayılı Konsey Yönetmeliği, Official Journal No: L 040 17.2.1993

- Yukarıda bahsedilen kurumların Türkiye’de böyle şubeleri ya da laboratuvarları mevcut değil ise AB’ye üye bir ülkede faaliyet gösteren bir akreditasyon kuruluşu tarafından akredite edilen, onaylanmış bir uygunluk değerlendirme kuruluşu bulmak ve uygunluk değerlendirmesini yurtdışında yaptırmak,
- Türkiye’de faaliyet gösteren ve bir AB ülkesinde faaliyet gösteren bir akreditasyon kuruluşu tarafından akredite edilen, yerli bir onaylanmış kuruluş bulmak.

Bu seçenekler bazı sakıncalara yol açmaktadır:

- Uygunluk değerlendirilmesi yurtdışında gerçekleştirildiği takdirde imalatçı nakliye masraflarına katlanmak zorunda kalmakta, nakliye esnasında ortaya çıkan zaman kaybını yüklenmekte ve bu yabancı kuruluşlara yüksek ücretler ödemektedir. Bu uygulama, imalatçılarımıza ya da ihracatçılarımıza getirdiği maliyet yükü yanında ekonomimiz için de döviz kaybına sebep olmaktadır.
- Onaylanmış kuruluşlarının bulunduğu ve ihraç ürünlerimizin uygunluk belgesi almak için gönderildiği ülkeler kimi zaman bu süreci yavaşlatarak bir tür ticari engel yaratabilmektedir.
- Ülkemizde, Topluluk düzenlemelerinin bulunduğu her alan için AB’de faal bir akreditasyon kuruluşu tarafından akredite edilen bir uygunluk değerlendirme kuruluşu veya böyle bir kuruluşun Türkiye merkezi mevcut değildir. Böyle bir imkanı kullanmak isteyen imalatçılar, kısıtlı sayıda onaylanmış kuruluşla karşılaşmakta ve dolayısıyla bu alanda serbest pazar ve rekabet koşullarının faydalarından yararlanamamaktadır.

Ulusal bir akreditasyon sisteminin işlerlik kazanmamış bulunması yukarıda bahsedilen konularda da uyum ve ilerleme sağlanacak çalışmalar yapılmasını engellemekte, bu politikanın temel unsurlarını oluşturan yeni yaklaşım yönergelerinin kabulünü de geciktirmektedir. Uygunluk değerlendirmesi sisteminin kurulması ile piyasada belgelendirme yapabilecek kuruluşların sayısı artacak ve belgelendirme alanında da serbest rekabet şartlarının belirlendiği bir fiyat seviyesi oluşturulabilecektir.

Karşılıklı görüş alışverişi konusu da gerek ihraç gerekse ithal ürünleri açısından Türkiye’yi yakından ilgilendirmektedir. Bu prosedür sayesinde ülkemiz,

- yeni geliştirilen standartlardan ötürü kendi ihraç ürünlerinin AB pazarlarında karşılaşabileceği teknik engeller konusunda fikir bildirebilecek ve
- kendi yapısına sağlık ve güvenlik açısından uymayan standartlar konusunda görüşlerini AB Komisyonu ve diğer üye ülkeler nezdinde ortaya koyabilecektir.

Türkiye tam üye olmaması sebebiyle karşılıklı bildirimlerde görüşlerini ortaya koyduğu konularda herhangi bir hukuki yaptırıma sahip değildir ve bu alanda manevra gücü görüş bildirmekle sınırlıdır. Ancak Gümrük Birliği çerçevesinde tanımlanmış karşılıklı danışma prosedürlerinin etkin bir şekilde uygulanması ve ülkemizde oluşturulacak yeni bir mevzuatın yeni bir teknik engel yaratmaması, bu mevzuat konusunda Topluluk üyelerinin görüşlerinin alınabilmesi, çalışmaların AB müktesebatıyla uyum içinde yürütülebilmesi açısından önem taşımaktadır.

3.4.1 Uygunluk Değerlendirmesi ve Akreditasyon Konusunda Sorun Yaratabilecek Diğer Konular

Uygunluk değerlendirme ve piyasa gözetimi konularında, yasal çerçevenin işlerlik kazanması dışında altyapı sorunları da bulunmaktadır. Uygunluk değerlendirme ile ilgili olarak bu alana ilişkin mevcut AB yapıları konusunda bilgi yetersizliği mevcuttur. Eğitilmiş personel konusunda eksiklikler vardır. Bu tip altyapı sorunları onaylanmış kuruluşların tesisini ciddi boyutta geciktirmektedir. Piyasa gözetimi alanında da personelin eğitilmesi gerektiği gibi ilgili kuruluşların donanım kapasitesinde yetersizlikler bulunmaktadır. Konuyla ilgili yasal sürecin tamamlanması, bu konulardaki eksikliklerin giderilmesi için çalışmaların yoğunlaşması ve ilgili alanlarda AB ile işbirliği yapılabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Standartlar konusunda halen Türkiye Standartlarının %80'i CEN standartlarına, %80'i CENELEC standartlarına uygundur. Bazı durumlarda standartlar konusu dolaşımında engellere yol açabilmektedir.

3.4.2 Onaylanmış Kuruluşlar ve Akreditasyon Faaliyetleri Konusunda Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Onaylanmış kuruluşlar ve akreditasyon faaliyetleri konusunda dikkat edilmesi gereken bazı noktaları şöyle özetlemek mümkündür:

- Onaylanmış kuruluşların serbest piyasa koşulları içinde rekabet edebilecek-

leri bir pazar yapısı oluşturulmalıdır. Nitekim belgelendirme konusu üretici için bir maliyet unsuru oluşturmaktadır. Bu bağlamda uygunluk değerlendirilmesi ve belgelendirme alanında arz ve talebin serbest piyasa koşulları içinde bir dengeye oturması, serbest piyasa koşulları içinde belirlenmiş bir fiyatlandırmanın ortaya çıkması önem taşımaktadır. Uygunluk değerlendirme kuruluşları genellikle teknik düzenlemelerin bulunduğu bir ya da birkaç alanda uzmanlaşmaktadır. İlgili alanlarda rekabetçi fiyatların oluşturulabilmesi için bu kuruluşların varlığı açısından yeterli arzın oluşturulması önem taşımaktadır. Yetkili ve kayıtlı kurumların oluşmasında sektör derneklerinin önemli bir rolü olacaktır.

- Akreditasyon faaliyetleriyle onaylanmış kuruluşların faaliyetleri birbirinden tamamen ayrı tutulmalıdır. Akreditasyon kuruluşunun ana görevi onaylanmış kuruluşların ilgili standartlara ve kriterlere uygunluğunu denetlemek, değerlendirme sonucunda bu kuruluşların akredite edilip edilmemelerine karar vermek, daha sonra bu kuruluşları izlemek ve gerekli gördüğü durumlarda, yetersiz bulduğu onaylanmış kuruluşlarla ilgili daha önceden vermiş olduğu akreditasyonları kaldırmaktır. Bu görevin etkinliği onaylanmış kuruluşların güvenilirliği açısından önemlidir. Akreditasyon kuruluşlarıyla onaylanmış kuruluşların faaliyet alanlarının karışması bu işin etkinliğini olumsuz yönde etkileyecektir.
- TÜRKAK bünyesinde akreditasyon kararlarının politik, ticari ve finansal baskılardan uzak olması sağlanmalıdır. Akreditasyon kuruluşunun en önemli işlevi, onaylanmış kuruluş olarak faaliyet göstermek isteyen özel veya kamu kuruluşlarının bu isteklerini uluslararası düzeyde belirlenmiş objektif kriterler dahilinde değerlendirmektir. Akreditasyon kurumunun üzerinde kurulabilecek olası politik ve finansal baskılar ile bu sistemin siyasallaşması ileride giderilmesi güç olan önemli sakıncalar doğurabilecektir:
  - Politik baskılar onaylanmış kuruluş olmak isteyen uygunluk değerlendirme kuruluşlarının objektif kriterlere uygun olarak akredite edilip edilmediği sorusunu gündeme getirecektir. Akreditasyon kuruluşuna olduğu kadar onaylanmış kuruluşlara da duyulan güven ve bu kuruluşlar tarafından verilen belgelerin gerek yurtiçi gerekse uluslararası platformda güvenilirliği azalacaktır. Bu mamuller sağlam kriterlere dayanılarak belgelenmemişse AB pazarlarında teknik engellerle karşılaşılabilir.

- Politik baskılar, objektif kriterlere göre akredite edilmiş ve izlenmekte olan onaylanmış kuruluşlarla, politik kaygılarla akredite edilmiş onaylanmış kuruluşlar arasında haksız bir rekabete yol açacaktır. Dolayısıyla bu kuruluşların belgelediği mamuller arasında da haksız bir rekabet oluşacaktır.
- Akreditasyon kurumu ve onaylanmış kuruluşların kadrolarının oluşturulmasında ortaya çıkabilecek siyasallaşma, bu kurumların güvenilir ve etkin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecektir.
- Akreditasyon kurumu üzerinde kurulabilecek finansal baskı, bu kurumun yeterince özerk çalışabilmesini de tehlikeye düşürecektir.
- Akreditasyon kararlarının politik baskılardan uzak tutulmasında göz önünde bulundurulması gereken önemli bir husus gerek devlet kurumlarının gerek özel sektörün TÜRKAK Yönetim kurulunda eşit ağırlıkta temsil edilmesidir. TÜRKAK kuruluş kanununa göre yedi kişiden oluşan yönetim kurulunda beş kişi, üçü bakanlıklardan, diğer ikisi de TSE gibi özerk kamu kurumlarından olmak üzere siyasete daha bağımlı kurumlardan seçilmekte, geri kalan iki kişi ise özel sektörü temsilen sanayi ve meslek odalarından seçilmektedir. Bu yapı içinde akreditasyon kararlarının siyasi baskılardan uzak olarak alınabilmesi güçleşmektedir.
- Mali kaynaklar tüm bu sistemin yürümesinde devamlılık sağlayacak güçte olmalıdır.

Akreditasyon ve sertifikasyon alanında uyumun sağlanması ve uygunluk değerlendirmesi sisteminin işlerlik kazanması birçok yönden ülkemiz dış ticareti açısından önem taşımaktadır.

- İhraç ürünlerimizin dış piyasalarda kabul görmüş kriterlere uygunluğunun akredite edilmiş kurumlar tarafından belgelenmesi, ürünlerimizin dış pazarlarda itibarını arttıracaktır.
- İthal edilerek piyasaya sunulacak veya iç pazarda üretilen mamullerin böyle bir mevzuat çerçevesinde düzenli bir sistem içinde değerlendirilmesi, iç piyasada ürün kalitesini arttıracığı gibi piyasada bu mamullere ilişkin güveni de pekiştirecektir.

B Ö L 4 Ü M

TEKNİK ENGELLERİN KALDIRILMASI KONUSUNDA SEKTÖRLERDE KARŞILAŞILAN ORTAK SORUNLAR

4. TEKNİK ENGELLERİN KALDIRILMASI KONUSUNDA SEKTÖRLERDE KARŞILAŞILAN OR TAK SORUNLAR

Bu bölümün hazırlanması için çeşitli sektör temsilcileriyle görüşmeler yapılmış, malların serbest dolaşımı ve bu alanda mevzuat uyumuyla ilgili sektörlerin yaşamakta olduğu sorunlar irdelenmeye çalışılmıştır. Daha sonra gerek Topluluk mevzuatı gerekse Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasında imzalanan anlaşmalar çerçevesinde bu sorunların sebepleri ve çözümleri tartışılmıştır. Konuyla ilgili olarak sektörlerde karşılaşılan sorunları dört ayrı bölümde incelemek mümkündür.

- Uygulamada ortaya çıkan sorunlar
- Kurumsal nitelik taşıyan sorunlar
- Üçüncü ülkelerden yapılacak ithalat konusunda duyulan kaygılar
- Yeni Yaklaşım Direktifleri İçin Geçiş Süreci

4.1 Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar

Uygulamada ortaya çıkan önemli problemlerden biri ilgili AB mevzuatının çevirisi esnasında yaşanmaktadır. Oldukça detaylı ve teknik bir içeriğe sahip olan mevzuatın çevirisi uzun bir zaman almaktadır. Bu konuda yeterli eleman bulunmasında zorluk çekilmekte, metinlere tam uyumun sağlanmasında güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu uzun süreç içinde dinamik bir yapıya sahip olan AB mevzuatı değişebilmekte, böylece çevirisi yapılan ve uyum için çalışmalara başlanmış bulunan alanlarda tekrar değişikliğe gidilmesi zorunlu hale gelmektedir.

Türkiye tarafından uyumlaştırıldıktan sonra Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren AB direktiflerinin durumu tartışma konusu bulunmaktadır. Tercüme edilerek yayımlanan teknik dökümanların orijinal metinle tam uyum içinde bulunup bulunmadığı halen AB tarafından sorgulanmakta, bu Türkçe metnin tekrar İngilizce olarak hazırlanması ve orijinal metin ile denetlenmesi istenmektedir. Bu nedenle uyum yapılan teknik mevzuata ait hazırlanan Tip Onay belgeleri AB tarafından tanınmamaktadır.

Öte yandan halen Resmi Gazete’de yayımlandıktan sonra AB tarafından tümü ile değiştirilen mevzuatın günü gününe Türkiye’de de yürürlüğe konulması tercüme için yaşanan sorunlar nedeni ile mümkün olmamaktadır. Bu süreçler, teknik mevzuat uyumunu tümü ile belirsiz bir noktaya getirmiş bulunmaktadır.

Teknik mevzuata uyum sırasında spesifikasyonlar arasında ilişki zinciri önem taşımaktadır. Örneğin 98/69/EC sayılı Egzos Emisyonuna⁴ ilişkin AB direktifi uyumlaştırıldığı halde beraber entegre edilmesi gereken akaryakıt tanımı ve standardına ilişkin 98/70/EC⁵ sayılı direktif uyumlaştırılmamıştır. Dolayısıyla uyumlaştırılmış bulunan emisyon direktifine tam anlamıyla uyulamamaktadır. Yine bir başka örnek verilmesi gerekirse kısmen uyumlaştırılan 70/156/EEC Motorlu Araçlar ve Römorkları tip onayı yönetmeliğinin eklerinin uyumlaştırılmamış bulunması mevcut uygulamada birçok sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

Topluluk politikaları içinde teknik standartlarının geliştirilmesi teşvik edilmektedir. Ancak AB mevzuatına göre teknik standartlar yukarıda bahsedildiği gibi ihtiyaridir. Yeni yaklaşım direktiflerine ise uyum zorunludur. Uyum direktiflerinde ilgili Avrupa standartlarına atıfta bulunulmakta ve bu standartlara uyanların yeni yaklaşım direktiflerine de uydukları kabul edilmektedir. Türkiye’de uygulanmakta olan mecburi standartların Topluluk yeni yaklaşım direktifleri karşısında statüsü belirsiz kalmıştır. Topluluk içinde serbest dolaşımda bulunacak ürünler için öncelik ‘Yeni Yaklaşım’ direktiflerine verilmekte, bu direktiflerin bulunmadığı alanlarda Avrupa standartlarına ya da teknik spesifikasyonlara başvurulmakta, Avrupa Standartlarının ya da teknik spesifikasyonların bulunmadığı durumlarda ülke standartları referans alınmaktadır. Yeni yaklaşım direktiflerine uyum sağlandıkça bu alanlarda mevcut olan mecburi standartların nasıl bir konuma sahip olacağına açıklık getirilmelidir. Topluluk mevzuatına göre bu standartlar başvurulması ihtiyari bir konuma sokulmalıdır.

Uygunluk değerlendirmesi ve piyasa gözetimi, gıda ve kozmetik gibi bazı sektörlerde bu alanların niteliklerinden ötürü özel bir önem taşımaktadır. Çerçeve yasanın işlerlik kazanması ve ilgili alanlarda uyumun sağlanması bu bağlamda stratejik bir öneme sahiptir. Piyasa gözetimi konusunda taslak yönetmelik çalışmaları yapılmıştır. Ancak bu konuda mamul denetimlerinin yapılabilmesi ve ilgili taraflara, özellikle acil durumlarda Komisyona, hızlı bildirimde bulunulabilmesi için alt yapı sorunlarının giderilmesi gerekmektedir. Onaylanmış kuruluşlarda çalışan personel ve piyasa gözetiminde yer alan denetleyiciler ilgili mevzuata hakim olmalıdır.

---

(4) 98/69/EC: Motorlu araçlardan kaynaklanan emisyonların neden olduğu hava kirliliğine karşı alınacak tedbirlere dair 70/220/EEC sayılı Konsey Direktifini değiştiren 13 Ekim 1998 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

(5) 98/70/EC: Petrol ve dizel yakıtların kalitesine dair ve 93/12/EEC sayılı Konsey Direktifini değiştiren 13 Ekim 1998 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

Onay işlemlerinin çoğu zaman yurtdışından gerçekleşmesi maliyetleri arttırmaktadır.

Teknik mevzuat alanında TSE izin ve onayının durumuna da açıklık getirilmelidir. Bazı sektörlerde CE işareti taşıyan aksamalar, AB pazarında dolaşım hakkını elde etmiş olmasına karşın ayrıca TSE'nin izin ve onayına tabiidir. Bu durum, zaman kaybına ve ek maliyete yol açmaktadır. Yeni yaklaşım direktiflerine uyum sağlandığı alanlarda mecburi standartlar ihtiyari bir statüye getirilmeli ve bu alandaki değerlendirme görevi TSE'den onaylanmış kuruluşlara kaydırılmalı, çifte kontrol engellenmelidir.

Otomotiv, kimya gibi bazı sektörlerde teknik mevzuata uyum yatırımı gerekli kılmaktadır. Uyum sürecindeki yavaşlık, yatırımlardan sonuç alınmasını zorlaştırmaktadır.

4.2 Kurumsal Nitelik Taşıyan Sorunlar

Teknik mevzuata uyum sağlanması sürecinde yapılanmaya başlayan TÜRKA, onaylanmış kuruluşlar, yetkili kuruluşlar gibi yeni kurumlar, konuyla ilgili çeşitli değişik fonksiyonları üzerlerine almaktadır. Üretilen mamullerin 'Yeni Yaklaşım' direktiflerine uygunluğunu onaylanmış kuruluşlar denetlemektedir. Onaylanmış kuruluşlar da TÜRKA tarafından denetlenecektir. Bu durumda TSE'nin sorumluluk ve faaliyet alanına açıklık getirilmeli, hangi sorumlulukları üstlenmeye devam edip hangilerini diğer kurumlara devredeceği konusu netliğe kavuşturulmalı ve TSE'nin faaliyet alanının diğer kurumların faaliyet alanıyla çakışmamasına özen gösterilmelidir.

Teknik mevzuata uyum konusunda çalışmakta bulunan bazı bakanlıklarda kalifiye eleman yetersizliği ciddi bir sorun yaratmaktadır. Laboratuvarlar altyapı yönünden yetersizdir.

Özellikle KOBİ niteliğindeki işletmelerde gerekli danışmanlık ve uyum çalışmalarını koordine edebilecek personel yetersizdir. Firmalara bu konuda hazırlık yapabilmeleri için bir perspektif verilmesi gereklidir.

İlgili konularda Topluluk ile çıkan mevzuat problemleri için Ortaklık Konseyi daha fazla işletilmelidir. Damping uygulamalarındaki farklılıklardan kaynaklanan ticaret sapmaları, malların dolaşımı ile ilgili problemler, çeviriden kaynaklanan sorunlar ve gecikmeler bu kurumsal yapı çerçevesinde ele alınmalıdır. Toplulukla ikili

ticaretimizde malların serbest dolaşımında ortaya çıkan sorunlar Ortaklık Konseyi'ne getirilmelidir. Örneğin AB Komisyonu 1997'de etle ilgili verdiği tavizleri tek taraflı olarak yerine getirmemesi sebebiyle misilleme olarak Türk menşeli domates salçasının AB'ye ithalini kısıtlamıştır. Bu uygulamanın sonucu olarak bu sektörde geleneksel ihracat pazarımız olan AB pazarı salça üreticilerine kapanmıştır. Bir başka örnekte makarnacılık sektöründe bazı mamullere AB tarafından uygulanan kota ve vergiler sektör için sorun yaratmaktadır. Bütün bu problemler Ortaklık Konseyinde müzakere edilmeli, bir başka deyişle bu organ daha fazla işletilmelidir.

4.3 Malların Serbest Dolaşımı ve Üçüncü Ülkelerden İthalat

Sektör yetkilileriyle yapılan görüşmeler üçüncü ülkelerden ithalat konusunda yaşanan gelişmelerin ileriye dönük olarak ciddi boyutta endişe yarattığını ortaya koymaktadır. Uluslararası ticaretin gün geçtikçe liberalleşmesi, düşük standarda sahip, sübvansiyon edilmiş ya da dampingli mamullerin ülkemize daha kolayca girebilmesi konusundaki kaygıları gündeme getirmektedir. Özellikle Çin gibi ucuz işçiliğin ve devlet sübvansiyonlarının hüküm sürdüğü ülkeler, yaratacakları ithalat rekabeti açısından yerli sanayi için bir tehdit oluşturmaktadır. Topluluk mevzuatına kısa sürede uyum sağlanması ve bu mevzuatı yürütecek kurumların kısa bir zaman içinde işlerlik kazanması ithal ürünlerde 'CE' işaretinin ve dolayısıyla yeni yaklaşım direktiflerine uyumun aranması, ithalatın denetimi açısından hayati bir önem taşımaktadır. Türkiye'nin bu tür ithal malların yaratacağı haksız rekabetten kendisini koruması için iki temel noktada Topluluk mevzuatına uyum sağlanması ve daha da önemlisi uyumdan öte bu mevzuatların uygulanabilmesi için gerekli kurumlara işlerlik kazandırılması önemlidir:

- Teknik engeller konusunda Topluluk mevzuatına tam uyum
- Ortak Ticaret Politikası içinde koruma araçlarına uyum

Ülkemizde halen ithalatın düzenlenmesinde 96/7794 sayılı 'Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi Kararı' hüküm sürmektedir.⁶ Bu karar, üçüncü ülkelerden ithalatla Türk Standartlarına ve Uluslararası Standartlara uymayan malların ithalatının kısıtlanmasını uygun bulmakta, gerekli uygunluk değerlendirme kuruluşlarının oluşturulmasını öngörmektedir. Ancak gerek Topluluk mevzuatına uyum gerekse üçüncü ülkelerden ithal edilen mamullerin etkin bir şekilde denetlenmesi için bu karar yeterli değildir. Karar, Gümrük Birliği çerçevesinde teknik

---

(6) Resmi Gazete, Tarih-Sayı:1.2.1996-22541(Mükerrer)

düzenlemelerin dış ticaret sistemine uyarlanmasını işaret etmekte ancak Topluluğa ait uygunluk değerlendirmesi ve belgelendirme sistemini içermemektedir.

AB’de üçüncü ülkelerden ithal edilen mamuller bu ürünlerin gümrük kontrollerine ilişkin spesifik düzenlemeler ve bu düzenlemelerin yapılmadığı mamuller 339/93 sayılı karar çerçevesinde denetlenmektedir.⁷ AB’nin üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünlerin, ürün güvenliğine göre denetlenmesiyle ilgili 339/93 sayılı yönetmeliği şüphe duyulan ithal mamuller konusunda gümrükleri ön plana çıkarmakta, gümrüklerdeki denetleme ve enformasyon sisteminin önemine işaret etmekte ve yetkili kuruluşla gümrükler arasında hızlı etkin bir koordinasyonu öngörmektedir. Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi Kararı, konuyla ilgili bu durum için kurumsal ilişkileri ve yükümlülükleri net bir şekilde ortaya koymamaktadır. Halbuki standart dışı ve şüpheli mamullerin denetlenmesi için bu kurumların altyapısının ve kurumlararası koordinasyonun geliştirilmesi hayati önem taşımaktadır.

Çerçeve kanunun işlerlik kazanması, akreditasyon sisteminin ve bu sisteme bağlı uygunluk değerlendirme kuruluşlarının oluşturulması üçüncü ülkelerden ithal edilebilecek düşük standarttaki malların engellenmesine daha kapsamlı bir imkan tanıyacaktır. Zira yukarıda bahsedilen uygunluk değerlendirme kuruluşlarına ve piyasa gözetim mekanizmalarına ilişkin altyapı sorunları ve bu kurumların tüm sektörlerin kullanımı için yaygınlaştırılabilmesinde yaşanan problemler, üçüncü ülkelerden ithalatın yeterince denetlenmesini güçleştirmektedir. Teknik engeller konusunda Topluluk ile yeterince uyum sağlanmaması üçüncü ülkelerden ithal edilerek dahilde işlenip Topluluğa ihraç edilen mamullerde de problem yaratacak, bu mamullere Toplulukta teknik engeller uygulanabilecektir.

İthalatta sübvansiyonlu ve dumpingli malların engellenmesi üçüncü ülkelerle ticaretimizde bir başka hayati konudur. Bu konuda kısa bir süre içinde Topluluk mevzuatıyla uyum sağlanması ve ilgili kurumların altyapı yönünden güçlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu konuda 4412 sayılı kanun 21.9.1999 tarihinde kabul edilmiştir. Türkiye 1/95 sayılı anlaşma gereğince Topluluktan farklı dumping ve sübvansiyon vergisi uygulamaları yapma hakkına sahiptir. Ancak mamullerde uygulanan sübvansiyon ve dumpingin ortaya çıkarılması gerekli olan altyapının geliştirilmesi ve personelin eğitilmesi gereklidir. Üçüncü ülkelerden yapılan ithalata ilişkin kaygılar göz önünde bulundurulduğunda bu konunun önemli bir ihtiyaç oluşturduğu görülmektedir.

---

(7) 93/339/EEC: Üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünlerin ürün güvenliği kurallarına uygunluğuna ilişkin 8 Şubat 1993 tarihli Konsey Tüzüğü

Yukarıda bahsedildiği üzere ‘dahilde işleme rejimi’nin doğru ve iç piyasada haksız rekabet yaratmayacak bir şekilde işletilmesi için gümrüklerin ve ilgili kadroların daha etkin çalışmalarını sağlayacak şartlar yaratılmalıdır.

4.4 Yeni Yaklaşım Direktifleri için Geçiş Süreci

Yeni Yaklaşım Direktiflerine uyum konusunda sektörler açısından iki önemli nokta bulunmaktadır.

- Direktifler ürünler ile ilgili temel gereksinimlere işaret etmekte, ancak bu gereksinimlerin karşılanması için uygulanacak metodu ülkelere bırakmaktadır.
- Sektörlere uyumda bir geçiş süreci tanınmakta ve bu süre boyunca eski mevzuata göre üretebilme hakkı verilmektedir.

Direktiflerin uygulanmasında seçilecek yöntemler her sektörün mevcut koşulları göz önüne alınarak belirlenmelidir. Bu konuda özel sektör vakit kaybetmeden bürokrasi ile bağlantı kurmalıdır.

Direktiflere uyum için tanınacak geçiş süreci bilhassa yoğun bir hazırlık süreci ve yüksek sabit sermaye yatırımları gerektiren ve ekonomik açıdan sıkıntılı bir durumda bulunan sektörler açısından hayati önem taşımaktadır.* İçinde bulunduğumuz kriz süreci de göz önüne alındığında bu koşullara sahip sektörler gerektiğinden kısa bir geçiş süresi verilmesi durumunda teknik ve finansman açısından ciddi sorunlarla karşılaşacaktır. Bir örnek verilmesi gerekirse, otomotiv sektörü halen yaşanmakta olan krizden bir hayli olumsuz etkilenmiş, daha önce yapılan satış öngörülleri gerçekleşmemiş, parça ve araç stokları artmıştır. Böyle bir dönemde yeni mevzuatların yürürlüğe girmesi firmaların elinde kalan parçaların kullanılamamasına ve atıl kalmasına sebep olacaktır. Aynı şekilde beyaz ve kahverengi eşya sektörleri uyum için geçiş süresine gereksinim duymaktadır. Bu nedenle sektör temsilcileri uyum için sektörlerindeki ihtiyaçlarının, gerekli bütçenin ve gerekli zamanın bir değerlendirmesini süratle tamamlamalıdır. Ayrıca bu sektörler için Topluluk tarafından uygulanan teşvikler gözden geçirilmeli ve benzerleri ülkemize de sokulmalıdır. Örneğin AB’de sektörlerle enerji tasarrufuna yönelik ARGE teşviği verilmektedir. Tüm bu konular özel sektör, bürokrasi ve Topluluk yetkilileri üçgeninde müzakere edilmelidir.

(*) Uyum sürecinde yürütülmekte olan sektörel çalışmalar ve karşılaşılan problemlere ilişkin daha detaylı bilgi, raporun hazırlanma sürecinde yapılan anket çalışmalarına sektörel örgütlerin vermiş oldukları yanıtların derlenmesiyle **Ek II**’de sunulmuştur.

B Ö L Ü M

MALLARIN SERBEST DOLAŞIMINI
ETKİLEYEN DİĞER KONULAR

5. MALLARIN SERBEST DOLAŞIMINI ETKİLEYEN DİĞER KONULAR

Malların serbest dolaşımını etkileyen konulardan biri Serbest Ticaret Anlaşmaları ve Otonom Rejimler konusunda AB müktesebatına uyumun tamamlanmamış olmasıdır. Halen 13 ülke ile anlaşma imzalanmıştır. 5 ülke ile müzakereler devam etmektedir. 2 ülke ile hazırlık aşamasında bulunmaktadır. Müzakere ve hazırlık aşamalarında bulunan ülkelerin dağılımı aşağıda verilmiştir.

Müzakere Aşaması	Hazırlık Aşaması
Fas	Malta
Tunus	Ürdün
Mısır	
Filistin	
Faroe Adaları	

Anlaşmanın tamamlanmamış olması nedeniyle AB ile normal menşe prosedürleri geçerli olmakta, bu ülkelere Ortak Gümrük Tarifesi uygulanmaktadır. Buna karşın AB'deki imalatçılar bu ülkelerden gümrüksüz girdi temin edebilmekte ve AB pazarında rekabet avantajı yakalamaktadır. Uygulama takvimi açısından bu ülkelerle müzakerelerin yürütülmesinde AB ile bir eşgüdüm sağlanması önemlidir. Zamanlama farklılıkları yüzünden AB ile bu ülkeler arasında karşılıklı daha tavizli bir rejim bulunması ülkemiz aleyhine ticaret sapmalarına yol açabilecektir.

AB ile ülkemiz arasında malların serbest dolaşımında sorun yaratan bir başka konu da antidamping soruşturmalarıdır. 1995 yılında imzalanan Gümrük Birliği Anlaşması çerçevesinde antidamping konusunda Katma Protokolün 47. maddesinin işletilmeye devam edilmesi öngörülmüştür. Bu madde uyarınca,

- Ortaklık Konseyi, Türkiye ile Topluluk arasında damping uygulamaları bulunduğunu tespit ederse, dampinge sebep olanlara bu uygulamaya son vermeleri yönünde tavsiyede bulunmaktadır.
- Zarar gören tarafın çıkarı derhal bir eylemi gerektiriyorsa, taraf Ortaklık Konseyine haber verdikten sonra üç ayı geçmemek şartıyla geçici vergiler veya koruyucu nitelikte geçici tedbirler uygulayabilmektedir.

- Ortaklık Konseyi bu tedbirlerin kaldırılmasını ya da değiştirilmesini tavsiye edebilmektedir.

Halen Topluluk ile Türkiye arasında damping kaynaklı iki tür sorun yaşanabilmektedir.

- AB, Katma Protokolde öngörülen Ortaklık Konseyinin koordine ettiği karşılıklı danışma prosedürünü uygulamadan Komisyon kanalıyla direkt olarak damping vergileri koyabilmektedir.
- AB mevzuatı gereğince damping görülen her durumda telafi edici vergi uygulanması şart değildir. Telafi edici vergi, ilgili sektörlerde zarar tespit edildiği durumlarda uygulanmaktadır. Bu durumda AB kendi pazarında üretimi yeterli olmayan, ihtiyaç duyduğu bazı dampingli mamullerin ithalatına telafi edici vergi uygulamamaktadır. Ancak bu mamuller ülkemize girerek haksız rekabete ve ticaret sapmasına yol açabilmektedir. Türkiye bu durumda ilgili mamullere damping vergisi uygulamak hakkına sahiptir, ancak konuyu önce Ortaklık Konseyine getirmelidir. Bu konuda uygulamada ortaya çıkan aksaklıklar gözden geçirilmelidir.

‘Dahilde işleme rejimi’ kapsamında yapılan bazı uygulama hataları iç pazarımızda olumsuz koşullara sebep olmaktadır. Dahilde işleme rejimi ile ihracat mamulleri için gümrüksüz ucuz girdi temin edilmesi ve rekabet şansının artırılması hedeflenmiştir. Ancak bazı sektörlerde bu mamullerin iç pazarda satıldığı görülmektedir. Bu durum iki sakıncaya yol açmaktadır.

- AB Ortak Ticaret Politikası kuralları çiğnenmektedir.
- Bu mamuller gümrüğü ödenmiş mamuller ile haksız rekabet yaratmaktadır.

Sosyal damping konusu da malların serbest dolaşımını dolaylı olarak etkileyecek bir başka konudur. 1994 yılında kabul edilen direktif ile üretim aşamasında çocuk işçi çalıştırılan, toplu sözleşmelerde kısıtlamaların bulunduğu sektörlerde mamullerin ithalatına kısıtlamalar getirilmesi düşünülmektedir. Ülkemizde çocuk işçi kullanımının bulunduğu, fason üretimin yaygın olduğu sektörlerde bu durum sorun yaratabilecektir.

Malların serbest dolaşımını engelleyebilecek diğer bir konu da çevrenin korunmasıdır. Bu konuda yeni yaklaşım yönergeleri içinde yer alan koşullar CE işareti-

le onaylanmaktadır. Bu işarete sahip ürünler çevrenin korunması açısından da uygun kabul edilmektedir. Eski yaklaşım direktiflerinde ise ülkemizde uyum çalışmaları yapılmaktadır. Etiketleme, ambalajlama, geri kazanım bu mevzuatlara uyumda esas konuları oluşturmaktadır. Bu alanda iki tür yaptırımla karşılaşmak mümkündür:

- Mamulün üretiminin tamamen yasaklanması,
- Mamulün piyasaya sürümünün yasaklanması.

Birinci durumda, Türkiye Topluluğa tam üye olmasından itibaren bu ürünlerin üretimini tamamen yasaklamak durumundadır. İkinci koşulda ise iç piyasaya sunmamak koşuluyla üçüncü ülkelere ihracat yolu açık görünmektedir. Bu durum bilhassa döviz ihtiyacı bulunan ve kapasite kullanımlarını yükseltme gereği duyan firmalar açısından önemlidir.

B Ö L Ü M

MALLARIN SERBEST DOLAŞIMI
İLE İLGİLİ MEVZUAT UYUMUNUN
MALİ BOYUTU VE DIŞ DESTEK

6. MALLARIN SERBEST DOLAŞIMI İLE İLGİLİ MEVZUA T UYUMUNUN MALİ BOYUTU VE DIŞ DESTEK

6.1. Mali Desteğin Gerekliliği

Malların serbest dolaşımıyla ilgili Topluluk mevzuatına uyumun ortaya çıkarılması gereken bir başka yönü de konunun mali boyutudur. Teknik mevzuata uyumun getireceği mali yükün saptanması gerek sektörlerde gerekse uygunluk değerlendirme ve akreditasyon sisteminde detaylı bir envanter çalışmasını gerekli kılmaktadır. Özellikle 2002 yılı başında Çerçeve Kanuna ilişkin yönetmeliklerin yürürlüğe girmesi ile bu mevzuattaki hükümlerin gerçekleştirilebilmesi için sektörlerle bir geçiş süreci tanınacaktır. Bu geçiş sürecinin belirlenebilmesi için sektör kuruluşlarınca gerekli yatırımlar ve finansman modeli tespit edilmelidir. Maliyet yönünden açıklığa kavuşturulması gereken noktalar şöyle özetlenebilir:

- Sektörlerde gerçekleşmesi gereken yatırımlar
- Uygunluk değerlendirmesi kuruluşları ve laboratuvarlarda altyapı sorunlarının giderilmesi
- Personel eğitimi

6.2 Türkiye-AB Mali İşbirliği Çerçevesinde Mevcut Kaynaklar

Halen Mali İşbirliği çerçevesinde Türkiye'nin kullanabildiği üç enstrüman bulunmaktadır.

- **MEDA II Programı**

Akdenizli ortakların ekonomik açıdan modernleşmesini ve yeniden yapılanmasını, serbest ticaret bölgesinin kurulmasını, doğrudan yatırımların artırılmasını, ekonomik geçiş destek verilmesini öngörür. Türkiye'ye ayrılan yardımlar katılım öncesi hazırlıkları desteklemeyi hedeflemektedir.

- **Türkiye'de ekonomik ve toplumsal gelişmeyi desteklemeye yönelik tedbirler içeren Avrupa Stratejisi Yönetmeliği**

Adaylık sürecinde reformların desteklenmesi için katılım öncesi stratejiden yararlanmasını hedefler.

- **AB-Türkiye Gümrük Birliği'ni yoğunlaştırmaya yönelik yardım içeren Avrupa Stratejisi Yönetmeliği**

Bu enstrümanlar çerçevesinde Türkiye için Helsinki Zirvesi sonrası 2000-2006 dönemi için mevcut kaynaklar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3. Türkiye için Mevcut Kaynaklar

Bütçe	Miktar (milyon EURO)	Krediler	Hibe	Açıklama
MEDA II	899		Komisyon tarafından idare edilir	
MEDA II	1470	AYB Kredisi		6 yıl süreli
MEDA II	6245	AYB Kredisi		Bu miktar Avrupa-Akdeniz Ortaklığı kapsamında tüm ülkeler için ayrılmıştır. Türkiye bu fondan faydalanabilir.
Türkiye için Avrupa Stratejisi (gümrük birliğinin güçlendirilmesine yönelik)	15	Avrupa Komisyon hibesi		2000-2002 dönemi için onaylandı
Türkiye için Avrupa Stratejisi (ekonomik ve sosyal gelişmenin desteklenmesi için)	135	Komisyon		2000-2002 dönemi için
AYB Yeni Kredi Mekanizması	450	gümrük birliğinin güçlendirilmesi için üç yıllık bir kredi paketi onayladı		
AYB Katılım Öncesi Olanakları	8500			Üç yıl için bütün aday ülkeleri kapsar.

AB standartlarının benimsenmesi ve teknik engellerin kaldırılması konusunda ki mevzuata uyum çerçevesinde AB tarafından Türkiye'nin İhracatı ve Kalite Altyapısı Projesine destek olarak 5 yıllık bir dönem için 13.6 milyon Euro tutarında hibe sağlanacaktır. Kaynak MEDA II bütçesinden karşılanacaktır. İlgili anlaşma Dış Ticaret Müsteşarlığı, Türkiye Kalite Derneği ve AB arasında imzalanmıştır.

Proje aşağıdaki konularda gerekli mekanizmaların kurulabilmesi için destek vermeyi hedeflemektedir:

- Uygunluk değerlendirmesi, test ve belgelendirme,
- Piyasa denetimi,
- Kamu ve özel sektörün bu mevzuat ve sonuçları konusunda bilgilendirilmesi,
- Türk kamu ve özel sektörüne eğitim, tavsiye, tercüme, değerlendirme, doküman temin etme, standardizasyon, test ve belgelendirme konularında yardım için Avrupa kuruluşları ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapılması ve bilgilendirme kampanyaları vasıtasıyla teknik desteğin sağlanması.

6.3 Katılım Öncesi Mali Yardım İçin Yeni Yönetmelik Teklifi

AB Komisyonu 25 Nisan 2001 tarihinde AB'nin Türkiye'ye sağlayacağı katılım öncesi mali yardımın çerçevesini belirlemek amacıyla bir yönetmelik teklifi sunmuştur. Bu teklif halen aday Doğu Avrupa ülkelerine uygulanmakta olan Phare Programına paralel prensipler içinde hazırlanmıştır ve belirli çerçevelerde Türkiye'nin Phare programına katılmasını da içermektedir. Bu sebeple aşağıda genel olarak Phare programı ve teknik engellerin kaldırılmasına ilişkin bir Phare altprogramı olan PRAQ III programının ana hatlarına değinilmiştir.

6.3.1 PHARE Programının Genel Çerçevesi

Phare, Doğu Avrupa Ülkeleri ile AB arasında mali ve teknik işbirliğini içeren merkezi bir programdır. 1989 yılında oluşturulan program halen 10 aday ve 3 aday olmayan toplam 13 ülkeyi kapsamaktadır. 1990-94 arasında 4.2 milyar Euro'yu kapsayan program, 1995-99 döneminde 6.693 milyar Euro'ya yükselmiştir. 2000 yılından itibaren ise aday ülkeler için yılda 1.5 milyar Euro'yu kapsamaktadır. Bu bütçeye 500 milyon Euro/yıl ile SAPARD (Tarımsal Gelişme) ve 1 milyar Euro ile Yapısal Yardımlar programları eklenmiştir.

AB Yeni Genişleme Stratejisi çerçevesinde PHARE programında AB Komisyonu, aday ülkelerin tam üyelik bağlamında kendilerine has sorunları üzerinde yoğunlaşmakta ve her aday ülkenin bu sorunlarına uygun ayrı ayrı programlar düzenlemeye ağırlık vermektedir. Bu programlarda Topluluk müktesebatına uyum ve altyapıların Topluluk standartlarına getirilmesine önem verilmektedir.

PHARE çerçevesinde üç tür program yer alır:

- Yukarıda bahsedildiği gibi her aday üyenin kendi sorunlarını göz önüne alan bireysel **Milli Programlar** ,
- Birden fazla aday üyeyi ilgilendiren ve karşılıklı işbirliğini gerekli kılan **Yatay Programlar** (aday ülkeler AB Komisyonu tarafından bu programlara davet edilir),
- AB ve diğer MEDA ülkeleri ile sınırları bulunan aday ülkeler arasında özellikle nakliye ve çevre konularında yoğunlaşan **Sınır Ötesi İşbirliği Programları**.

6.3.2 PHARE Çerçevesinde PRAQ III Programı

PRAQ III, PHARE çerçevesinde geliştirilmiş olan bir yatay programdır. PRAQ III standartlar ve uygunluk değerlendirmesi konularında hukuksal ve kurumsal gelişmelerin tamamlanmasını içerir. PRAQ III Programının ana hedeflerini şöyle özetlemek mümkündür:

- Aday ülkelerde teknik uyumun kolaylaştırılması ve mevcut teknik engellerin kaldırılması
- Kalite altyapılarının AB standartlarına uyumunun sağlanması için gerekli ortamın ve enstrümanların geliştirilmesi
- Aday ülkelerle AB arasında bilgi iletişiminin sağlanması ve ekonomik operatörlerin eğitilmesi

Program bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde standardizasyon, uygunluk değerlendirmesi, akreditasyon ve metroloji konularında yoğunlaşır. Program aktiviteleri 4 konu üzerinde tesis edilir:

1. Teknik mevzuata uyum

Aday ülkelerin teknik direktif ve yönetmeliklere uyumunda destek hedeflenir. Piyasa gözetimi de bu alana dahil edilmektedir.

- Aday ülkelere müktesebata uyumda teknik yardım verilir,
- Teknik yönetmeliklerin anlaşılmasında ve çevirisinde yardım verilir,
- Değişik mamullerle ilgili alanlarda atölye çalışmaları düzenlenir,
- Pazar gözetimi üzerinde seminerler verilir.

2. Kalite altyapılarının geliştirilmesi

Standardizasyonun geliştirilmesi, çıkarılan standartların uluslararası bazda anlaşılabilir ve takip edilebilir hale getirilmesi sağlanır. Ulusal bir akreditasyon kurumunun oluşturulması, geliştirilmesi ve yeniden yapılandırılması, uygunluk değerlendirme kuruluşlarının EN 45000 standardı seviyesine getirilmesi konularında destek verilir. Bu konularla ilgili politikaları oluşturan kişilere atölye çalışma programları düzenlenir. Kalite sistemi oditörlerine eğitim verilir ve laboratuarlara yönetim ve pazarlama konularında eğitim programları düzenlenir.

3. Ekonomik Operatörlerin (Endüstriyel Birlikler, İhracatçı ve İthalatçı Birlikleri, Odalar, Tüketici Organizasyonları, vb.) Eğitilmesi

Ekonomik Operatörlerin eğitilmesi aşağıdaki programları kapsar:

- Yeni yaklaşım direktifleri üzerine seminerler,
- Kalite programları üzerine atölye çalışmaları,
- Düşük kalitenin maliyeti üzerine eğitim,
- Kalite yönetimi konusunda seminerler,
- Standart oluşumunda tüketicilerin yer almasının sağlanması.

4. Kurumlarda yönetim

PRAQ III Programı konusunda aday ülkelerde bir Milli Koordinatör oluşturulması ve koordinatörün konusunda etkin çalışabilmesinin sağlanması konusunda destek.

PRAQ III Programının tatbikatta kullandığı enstrümanlar şöyle sıralanabilir:

Projeler: Spesifik konulardaki aktivitelerde uygulanır. Şirketler, kamu kurumları, kar amaçlı olmayan kuruluşlar katılabilir.

İmkanlar: Spesifik sorular için danışmanlığı içerir. Bu alanda uygulanmakta olan bir program FAST programıdır. AB ve EFTA uzmanlarınca ilgili konularda 4 gü-

nü geçmeyen bir süre için danışmanlık verilmektedir. ISO 9000 danışmanlık alanlarına dahil değildir.

Fonlar: Ülkelere eşit olarak dağıtılır. Fonlar Milli Koordinatörlerce idare edilir. Fonların kullanım alanları şöyledir:

- AB’de oluşturulan programlara katılım masrafları,
- Konuyla ilgili AB organlarına üyelikte, üyelik aidatlarının finansmanı,
- Milli Koordinatörlere destek.

Aday ülkelerde bir Milli Koordinasyon Forumu oluşturulur, foruma ilgili bakanlıklar, uygunluk değerlendirme kuruluşları, ilgili endüstriyel ve mesleki kuruluşlar katılır. AB ve aday ülkeler arasında bir Liason Komitesi kurulur. Komiteye aday ülkelerden ikişer, üye ülkelerden birer, EFTA ülkelerinden birer, AB Komisyonu ve EFTA sekreteryasından birer kişi katılır. Ayrıca ilgili AB kurumlarını temsil eden kişilerden oluşan değerlendirme grupları mevcuttur. Bu gruplar aday ülkelerdeki gelişmeleri değerlendirir ve PRAQ III programı için öneriler de bulunur

6.4 Türkiye’ye Yardım İçin Önerilen Yönetmeliğin Ana Hatları

Yönetmelik taslağı üye devletler arasında oybirliği sağlanması ve Avrupa Parlamentosu’na danışılması prensibine dayanmaktadır. Yönetmelik MEDA çerçevesine ek olarak ilave imkanlar tanımakta, yukarıda bahsedilen mevcut mali enstrümanların tek bir program çerçevesinde yeniden düzenlenmesini ve yardımın yalnızca Katılım Ortaklığı’nda belirtilen öncelikler için kullanılmasını güvence altına almayı hedeflemektedir. Bu yönetmelik malların serbest dolaşımı konusunda altyapıyı geliştirecek alanları da kapsamaktadır. Yardımın kapsayacağı başlıca alanlar şöyle özetlenmiştir:

- Çevre,
- sınır kontrolleri, emek piyasası, küçük ölçekli altyapılar,
- enerji,
- ulaştırma gibi alanlardaki girişimler,
- Türkiye’nin topluluk programlarına katılımının ortaklaşa finansmanı.

Projeler kurumlaşma ve yatırım bileşenleri üzerine oturmalıdır. Uygulanacak enstrümanlar eşleştirme, eğitim ve özel teknik yardımlardır. Yatırım desteği kapsa-

mında hem özel müktesebat ile uyum sağlanması için altyapının güçlendirilmesi hem de müktesebat ile dolaysız biçimde bağlantılı yatırımlar hedeflenmektedir. MEDA ülkelerinden farklı olarak gerçek ve tüzel kişilerin Phare, ISPA, SAPARD programları çerçevesinde ihalelere katılabilmesi teklif edilmektedir.

Yönetmeliğin ikinci önemli prensibi, Phare programı gibi ademi merkeziyetçi bir yaklaşım taşımasıdır. Seçilen ihaleler Türkiye'nin sorumluluğunda bulunacak, başlangıçta Komisyonun onayına tabii olacaktır.

6.5 Yönetmelik Teklifinin Uyum Açısından Önemi ve Atılması Gereken Adımlar

Yukarıda bahsi geçen mali yardım projeleri, malların serbest dolaşımı için gerekli müktesebat uyumunu da içermektedir. Bu yardımların kısa bir süre içinde ve etkin bir şekilde kullanılabilmesi için iki alanda kısa bir süre içinde gerekli çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

- Bu yardımın koordineli bir şekilde yönetilmesi için Türkiye'nin bazı kurumlar ve fonlar oluşturması gerekmektedir.
- Teknik engeller konusunda yürütülmesi gereken öncelikli projelerin ortaya koyulabilmesi için bu konuda bir bütçe yapılması gereklidir. Nitekim ulusal programda uyum çalışmaları için herhangi bir bütçeleme bulunmamaktadır.

Bu yardımların koordine edilebilmesi için Türkiye'den ivedilikle Ulusal Fon, Ulusal Onaylama Görevlisi, Uygulama Kurumları, Merkezi Finansman ve İhale Biriminin oluşturulması beklenmektedir.

Teknik engellerin kaldırılması konusundaki müktesebata uyum önemli bir finansman gereksinimini ortaya koymaktadır. Ancak bu sürecin bütçesi ortaya çıkarılmalı, bütçe tespiti için, onaylanmış kuruluşların, piyasa denetim organizmalarının gereksinimleri saptanmalı, laboratuvar ve test kuruluşlarının imkanları ve yetersiz olduğu noktalar bir envanter halinde ortaya çıkarılmalıdır.

B Ö L Ü M

SONUÇ

7. SONUÇ

AB'nin malların serbest dolaşımı ve bu çerçevede teknik engellerin kaldırılması konusunda mevzuatımızın AB müktesebatına uyması hem AB ülkelerine gerçekleştirilen ihracatımızın sürdürülebilirliği ve artırılması hem de Gümrük Birliği'nde tam üyeliğe hazırlık yapılması açısından büyük önem taşımaktadır. 1/95 no'lu Ortaklık Konseyi kararıyla Türkiye 2000 yılı sonuna kadar mevzuatını teknik engellerin kaldırılması konusundaki Topluluk hukukuyla tamamen uyumlu hale getirmeyi taahhüt etmiştir. Ancak bu konudaki uyumun tamamlanmasında geç kalınmıştır. Aşağıda bu müktesebata uyum konusunda ortaya çıkabilecek sorunların aşılabilmesi için çeşitli öneriler yer almaktadır.

Çerçeve Kanunun İşlerlik Kazanması:

Teknik Mevzuata Uyum Çerçeve Kanun Tasarısı'nın TBMM'de onaylanmasıyla, ilgili mevzuata uyum konusunda önemli bir adım atılmıştır. Çerçeve Kanun Ocak 2002'de yürürlüğe geçecektir. Bu yasa özellikle Yeni Yaklaşım Direktiflerine uyum konusunda önemli bir baz hazırlamıştır. Ancak bu Çerçeve Yasanın işlerlik kazanması, CE işaretlemesi, uygunluk değerlendirme kuruluşları ve onaylanmış kuruluşlar, AB ve Türkiye arasında malların serbest dolaşımı prensiplerinden sapma gösteren konularda haberleşme, teknik düzenlemeler konusunda karşılıklı bildirim, pazar gözetimi ve ürünlerin denetlenmesi konularındaki 5 yönetmeliğin yayınlanmasına bağlıdır. Ayrıca ilgili Bakanlıklar mevzuatların yayınlanmasını takiben uyum konusunda çalışmalara hızla geçmelidir.

Yeni Yaklaşım Direktifleri Konusunda Geçiş Süreci:

Yeni Yaklaşım direktiflerinin yayınlanması kadar imalatçıların bu mevzuatı uygulayabilir hale gelmeleri de önem taşımaktadır. Yayınlanacak mevzuatların sektörler açısından en optimum uygulanabilme yolları bürokrasi ve özel sektör arasında tartışılmalı, sektörler için uygun geçiş süreleri belirlenmelidir. Bu bağlamda sektör temsilcilerinin bürokrasinin ve AB organlarının kısa bir süre içinde koordine olması gerekmektedir.

Eski Yaklaşım Direktifleri:

Eski Yaklaşım direktiflerine ilgili yürütülmesi gereken çalışmalar bulunmaktadır. Otomotiv sektörü konusunda iyi gelişmeler kaydedilmektedir. Sanayi Bakanlığı'nın taşıtlar, traktörler ve motosikletler için tip onayı vermeye başlaması önemli bir gelişmedir. Basınçlı kaplar tekstil konularında da ilerleme görülmektedir. Ancak ilaç,

kozmetikler, kimyasal maddeler gibi sektörlerde ilerleme kaydedilememiş bulunmaktadır.

Onaylanmış Kuruluşlar ve Akreditasyon Konusunda Göz Önünde Bulundurulması Gereken Noktalar:

- Ülkemizde akredite edilen onaylanmış kuruluşların bulunmaması sebebiyle imalatçılarımız ve ithalatçılarımız uygunluk değerlendirmesi işlemlerini AB ülkelerindeki kuruluşlarda ya da ülkemizde yurtdışından akredite olan bir kuruluşta gerçekleştirmek zorunda kalmaktadırlar. Birinci seçenek zaman ve döviz kaybına sebep olmaktadır, ikinci seçenekte ise her konuda uzmanlaşmış yeterli sayıda kurum bulabilme imkanları kısıtlıdır. Varolan bu arz sorunu üreticilerin ve ihracatçıların serbest pazar koşullarının belirlediği fiyat seviyeleriyle değerlendirme hizmeti alabilmelerini güçleştirmektedir.
- TÜRKAK'ın bir an evvel işlerlik kazanması bu tür kurumların ortaya çıkmasını teşvik edecek, bu konuda bir pazar oluşmasına yardımcı olacaktır. Bu konuda yeterli arzın oluşması dışında değerlendirme kuruluşlarının bağımsız bir yapıda bulunmaları ve objektif kriterlerle hareket etmeleri, yeterli nitelikte eğitilmiş personele ve teçhizata sahip olmaları gerekmektedir. Bu konuda akreditasyonu yapacak olan TÜRKAK'a çok büyük rol düşmektedir. Akreditasyon yapan kurumlarla, uygunluk değerlendirmesi yapan kurumlar farklı olmalıdır. TÜRKAK'ın kurulmasıyla bu sağlanmış görünmektedir.
- TÜRKAK faaliyetlerini politik ve finansal baskılardan uzak kalarak yürütebilmelidir. Aksi takdirde akreditasyon faaliyetleri ve akredite edilen onaylanmış kuruluşlar ve onaylanan ürünler konusunda soru işaretleri gündeme gelecek, onaylanmış kuruluşlar arasında haksız rekabete sebep olunacak, TÜRKAK'ın kadrolarında meydana gelebilecek bir siyasallaşma bu kurumun etkin çalışmasını engelleyecektir.
- TÜRKAK ile ilgili bir başka konu da özel sektörün ve kamunun akreditasyon kararlarında eşit ağırlıkta temsil edilebilmesidir. Halen, akreditasyon kararlarının çıkacağı yönetim kurulunun çoğunluğunu bakanlıklar ve özerk kamu kuruluşları oluşturmaktadır. Yönetim Kurulunun aritmetiğinin her iki tarafında eşit temsil edilebileceği şekilde revize edilmesi gerekmektedir.

Sektörlerde Ortaya Çıkan Uygulama Sorunları:

Sektörlerde AB teknik mevzuatının çevirisi çok uzun zaman almakta, bu konu-

da eleman sıkıntısı çekilmektedir. Bu süreç içinde AB mevzuatında değişiklikler olabilmektedir. Mevzuatlar ana prensiplerin yazılı bulunduğu bölümleri çevirisinden sonra yürürlüğe girebilmeli ve bu konuda daha fazla eleman yetiştirebilmenin yolları aranmalıdır.

Birbiriyle ilişkili mevzuatlar bir arada ve aynı anda mevzuatımıza aktarılmalıdır. Yeni Yaklaşım direktifleri yürürlüğe girdikçe direktiflerle ilgili zorunlu standartlar AB mevzuatı gereği ihtiyari bir statüye kavuşmalıdır. CE işareti alan ürünler için tekrar TSE onayı istenmemelidir.

Piyasa gözetimi konusunda altyapı sorunları giderilmeli ve AB ile acil durumlarda karşılıklı bildirim ve eylem yapılabilmesi için hazır hale getirilmelidir.

Sektörler Açısından Kurumsal Sorunların Giderilmesi:

Yeni Yaklaşım Direktiflerinin çıkmasıyla birlikte, TÜRKAK'ın, onaylanmış kuruluşların ve TSE'nin sorumlulukları ayrı ayrı oturtulmalıdır.

KOBİ niteliğindeki işletmelerde müktesebata uyum çalışmalarında koordinasyon görevi yapabilecek nitelikli eleman azdır. Bu konuda KOBİ'lere destek olunmalıdır. Teknik engellerin giderilmesi konusundaki müktesebat uyumunda çıkabilecek sorunlar için Ortaklık Konseyinin daha fazla işletilmesi gerekmektedir.

Sektörler Açısından Üçüncü Ülkelerden İthalat Konusundaki Sorunların Giderilmesi:

Teknik engellerin kaldırılması ve bu çerçevede CE işareti ile ilgili mevzuatın işlerlik kazanması ithal ürünlerin daha etkin bir şekilde denetlenebilmesini sağlayacak, düşük standartta ucuz mamullerin yaratacağı haksız rekabeti engelleyecektir.

Üçüncü ülkelerden ithalatımızda antidamping ve sübvansyonlara karşı telafi edici vergilerin uygulanabilmesi ithalatın kontrol edilebilmesinde bir başka önemli konudur. Bu meselenin çözümü için eleman ve altyapı yetersizliğine ilişkin sorunlar giderilmelidir. Türkiye, AB ile imzalanan anlaşma gereği Topluluğun antidamping sistemine girene dek kendisi üçüncü ülkelere istediği gibi vergi koymakta serbesttir.

Malların Serbest Dolaşımını Etkileyen Diğer Konular:

AB ile aramızda sorun yaşanan bir konu tarafımıza konulan antidamping vergileridir. Gümrük Birliği Anlaşmasına göre böyle bir tedbir alınmadan önce konu Ortaklık Konseyine getirilmelidir. Zarar gören tarafın durumu acil eylemi gerektirse

dahi tedbir Ortaklık Konseyine haber verildikten sonra alınmalıdır. Toplulukla aramızda bu organ yeterince işletilmemektedir.

Topluluk ihtiyaç duyduğu dampingli ürünleri vergi koymadan ithal edebilmektedir. Bu durum söz konusu ürünlerin ticaret sapmasıyla ülkemize girmesine ve yerli mamullerle haksız rekabet yaratmasına sebep olmaktadır. Konu Ortaklık Konseyine getirilerek görüşülmelidir.

Mali Destek:

AB Türkiye'ye verdiği mali desteği müktesebata uyum konularında yoğunlaştırmayı düşünmektedir. Türkiye teknik engellerin kaldırılması konusunda ihtiyacı olan mali desteği belirlemeli, bunun için sektörlerin yatırım ihtiyaçları, laboratuvarların altyapı gereksinimleri konularında envanter çalışması yapılmalıdır.

Eski Yaklaşım direktifleriye ilgili yürütülmesi gereken çalışmalar bulunmaktadır. Otomotiv sektörü konusunda iyi gelişmeler kaydedilmektedir. Sanayi Bakanlığı'nın taşıtlar, traktörler ve motosikletler için tip onayı vermeye başlaması önemli bir gelişmedir. Basınçlı kaplar, tekstil konularında da ilerleme görülmektedir. Ancak ilerleme kaydedilmemiş sektörlerde bulunmaktadır. İlaç, kozmetikler, kimyasal maddelerde hala ilerlemeye ihtiyaç duyulan alanlar mevcuttur. Ayrıca uyum için bazı sektörlerde altyapının da yeterli olmadığı görülmektedir. Örneğin gıda sektöründe hayvan hastalıklarının henüz ortadan kaldırılamamış olması bu sektörde uyumu ve hayvansal ürün ihracatını engelleyen önemli bir unsurdur. Hayvan hastalıklarına karşı AB standartlarının getirilmesi (idari sınır güvenliği problemleri, mali kaynak yetersizliği ve uzun zaman gereksiniminden ötürü) zor görünmektedir.

ÖZEL SEKTÖR EYLEM PLANI

- Sektör temsilcileri Yeni Yaklaşım direktiflerinin uygulanma yöntemlerinin belirlenmesi ve konacak geçici sürenin tespiti konusunda derhal bürokrasi ile temasa geçmelidir. Bürokrasi, AB yetkilileri ve özel sektör temsilcileri arasında bir koordinasyon kurulmalıdır. Bürokrasi ve Topluluk organlarıyla geliştirilecek diyaloglarda, geçici sürelerin tespitinde sektörlerin kriz sebebiyle manuz kaldığı zararların gözönünde bulundurulması yönünde görüş bildirilmelidir .

Bu uygulamanın Olası Getirileri:

Böylece her sektörün koşulları göz önünde bulundurularak en optimum tatbik yöntemleri tespit edilecektir. Sektörlerdeki gerekli sabit sermaye yatırımları, diğer

hazırlıklar ve bu arada sektörlerin ekonomik krizden aldığı yaralar gözönüne alınarak en uygun geçiş süreleri tanınacaktır.

Eylemin Gerçekleştirilmemesi Durumunda Olası Kayıplar:

Bu eylemde gecikilmesi sonucu uygulama yöntemleri özel sektörün dışında belirlenebilecek ve yasallaştırıldıktan sonra geri dönülmesi zor hale gelecektir. Sektörler için tespit edilebilecek kısa geçiş süreleri uyum için henüz hazır olmayan, yüksek tutarlarda sabit sermaye yatırımı yapmak zorunda bulunan branşları güç durumda bırakacaktır.

- Onaylanmış Kuruluşların tesisi için bu görevi üstlenmekte aday olabilecek kuruluşlar; derhal kendi alanlarındaki AB standartlarını inceleyerek koşullarını uygunluk değerlendirmesi yapabilecek ve akredite olabilecek hale getirmeli ve TÜRKAK'a başvurmalıdır .

Bu uygulamanın Olası Getirileri:

Onaylanmış kuruluşların sayısının artmasıyla imalatçılar ve ihracatçılar kendi ülkemizde uygun maliyetlerle ve daha kısa sürede değerlendirme işlemleri yaptırabilecektir.

Eylemin Gerçekleştirilmemesi Durumunda Olası Kayıplar:

Ülkemizde yeterli sayıda onaylanmış kuruluş oluşmaması durumunda, imalatçılarımız ve ihracatçılarımız değerlendirme işlemlerini yurtdışında yüksek parasal ve zaman maliyetine katlanarak yaptırmaya devam edeceklerdir.

- Antidamping Uygulamaları 1: Özel sektör AB'nin açacağı antidamping soruşturmasının ilk aşamada Ortaklık Konseyine getirilmesi konusunda bürokrasiye ve Topluluk organlarına baskı yapmalı ve bu meselenin takip çisi olmalıdır. Antidamping hukuku konusunda uzman elemanlar yetiştirilmelidir .

Bu uygulamanın Olası Getirileri:

Özel sektör bu konuda Topluluk uygulamalarına karşı daha aktif bir konuma gelecek, karşı tarafın olası korumacı uygulamalarını daha fazla denetleyebilecektir.

Eylemin Gerçekleştirilmemesi Durumunda Olası Kayıplar:

Özel sektör Topluluğun antidamping uygulamalarında daha pasif bir konumda kalacaktır. AB'nin soruşturma açmayı düşündüğü antidamping konuları bir ön mü-

zakereye getirilemeyecektir. Özel sektörün soruşturma öncesinde bu alanda herhangi bir denetimi olamayacaktır.

- Antidamping Uygulamaları 2: Topluluğun antidamping koymadan ithal ettiği ve Türk sanayisi için haksız rekabet yaratacak mamullerde Türkiye'nin antidamping vergisi koyabilmesi yönünde bürokrasi ile görüşülme lidir. Nitekim Türkiye Topluluğun rekabet sistemine girinceye dek bu bakımı saklı tutmaktadır .

Bu uygulamanın Olası Getirileri:

AB üzerinden dampingli mamullerin girmesi engellenecektir.

Eylemin Gerçekleştirilmemesi Durumunda Olası Kayıplar:

AB bazı sanayileri geliştirmekte olan ülkelere bırakmakta ve söz konusu branşlarda iç talebini tamamen ithalat yoluyla karşılamakta ve bu alanlarda dampingli ürünlere vergi uygulamamaktadır. Bu ürünler Gümrük Birliği Anlaşması ile ülkemize rahatça girecek ve yerli sanayi ürünlerini haksız rekabete maruz bırakacaktır.

- Ana Sanayi - Yan Sanayi İşbirliği: Ana sanayi firmaları AB müktesebatına uyum açısından KOBİ niteliği taşıyan yan sanayi firmalarına göre teçhizat, eğitimli personel yönünden daha iyi bir konumdadır. Ancak nihai ürünler için parça tedariki ana sanayi firmaları tarafından yan sanayiden yapılmaktadır. Mamullerle ilgili müktesebata uyum gerektiren konularda ana sanayi yan sanayi firmalarıyla sıkı bir koordinasyon içinde çalışmalı ve yan sanayinin bu konudaki olası açıklarını gidermesinde yardımcı olmalıdır .

Bu uygulamanın Olası Getirileri:

AB müktesebatına daha kolay uyum sağlanacak, mamullerin uygunluk değerlendirmesinden geçebilmeleri kolaylaşacaktır.

Eylemin Gerçekleştirilmemesi Durumunda Olası Kayıplar:

Müktesebata uygun mamullerin gerektirdiği tip parça temininde hem kriterler, hem de zaman açısından sorun yaşanacaktır.

- Çeviri: Uyum sürecinde teknik içerik taşıyan müktesebatın çevirisi ve yorumlanması önem taşımaktadır. Bu alanda eleman yetiştirilmeli ve istihdam edilmelidir .

E K I

Malların Serbest Dolaşımı Mevzuatı Konu Başlıkları ve Sorumlu Kuruluşlar

KONU BAŞLIĞI	SORUMLU KURULUŞ
1- Motorlu Taşıtlar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
2- Tarım veya Ormancılıkta Kullanılan Tekerlekli Traktörler	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
3- Kaldırma ve Mekanik Taşıma Araçları	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
4- Ev Aletleri	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
5- Gaz Yakan Aletler	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
6- İnşaatlarda Kullanılan İş Makinaları ve Ekipmanlar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
7- Diğer Makinalar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
8- Basınçlı Kaplar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
9- Ölçü Aletleri	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
10- Elektrikli Materyaller	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
11- Tekstil Ürünleri	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
12- Gıda Maddeleri	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
13- Tıbbi Ürünler / Beşeri İlaçlar	Sağlık Bakanlığı
/ Veterinerlik Ürünleri	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
14- Gübreler	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
15- Tehlikeli Maddeler	Çevre Bakanlığı
16- Kozmetikler	Sağlık Bakanlığı
17- Çevre Korunması	Çevre Bakanlığı
18- İletişim Teknolojisi, Telekomünikasyon ve Veri İşleme	Ulaştırma Bakanlığı
19- Ticarete Teknik Engellerin Kaldırılmasına İlişkin Genel Hükümler	Dış Ticaret Müsteşarlığı
20- Malların Serbest Dolaşımı	Dış Ticaret Müsteşarlığı
21- İnşaat Malzemeleri	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı
22- Kişisel Korunma Donanımları	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
23- Oyuncaklar	Sağlık Bakanlığı
24- Makinalar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
25- Tütün	Tekel Genel Müdürlüğü
26- Enerji	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
27- Alkollü İçecekler	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
28- Kültürel Mallar	Kültür Bakanlığı
29- Sivil Kullanımlar İçin Patlayıcılar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
30- Tıbbi Cihazlar	Sağlık Bakanlığı
31- Gezi Amaçlı Tekneler	Denizcilik Müsteşarlığı
32- Muhtelif	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

E K I I

AB Teknik Mevzuatına Uyum Konusunda Yürütülmekte olan Sektörel Çalışmalar ve Karşılaşılan Problemler*

Otomotiv ve Otomotiv Yan Sanayi

- 01.01.1996 tarihinde yürürlüğe giren 1/95 sayılı OKK'nın 8 ila 11nci maddeleri gereği 5 yıl içinde ilgili AT mevzuatına uyum için otomotiv sanayi tarafından hazırlanan "Teknik Mevzuat Uyum Programı", önce ilgili hükümet kuruluşları ile tartışılarak geliştirilmiş ve AT Komisyonu'na resmi kanallarla 1995 yılında iletilmiştir. Bütün mevzuat uyumu otomotiv sanayi tarafından bu program çerçevesinde sürdürülmektedir.
- Teknik mevzuat ile ilgili tüm konularda karar mercii ve "Onay Kuruluşu" Sanayi ve Ticaret Bakanlığıdır. Bakanlık bünyesinde konu ile ilgili olarak kamu kuruluşları ile otomotiv ana ve yan sanayi temsilcilerinin üye olduğu Motorlu Araçlar Teknik Komitesi (MARTEK) 1997 yılında kurulmuştur.
- Teknik mevzuat uyumu ile ilgili çalışmalar MARTEK'e bağlı 10 adet teknik komitede sürdürülmektedir.
- Sektörün teknik mevzuata uyum programı ektedir. Bugüne kadar toplam 109 EEC regülasyonunun 84 adedi ve 101 EEC direktifinin 39 adedi Resmi Gazetede yayınlanarak ulusal mevzuat haline getirilmiştir.

Elektronik Sanayi

- 93/68/EEC Alçak Gerilim Direktifi
- 76/889/EEC Elektrikli Alet ve Cihazlarının Sebep Oldukları Radyo Enterferans Konsey Direktifi
- 82/336/EMC Elektrikli Cihazlarda Elektromanyetik Çevrede Sinyal Yayıma Şartı
- 86/594/EEC Elektrikli Ev Aletlerinin Gürültü Emisyonu ile İlgili Konsey Direktifi
- 92/75/EEC Elektrikli Ev Alet ve Cihazlarının Enerji Tüketimi Konusunda Konsey Direktifi Telekomünikasyon ve Bilgi Teknolojileri İle İlgili Öncelikli Olarak Uyumu Sağlanması Gereken Mevzuat
- 388D0028/OJL016 p.35, 1988/01/21/88/28/EEC
RACE ile işbirliği, ARGE çalışmalarının kalitesini artırıcı ve güncelliğini sağlayıcı bir etki yaratacaktır. Halbuki, AB üyesi olmamamız, bu katılımı engellemektedir. AB üyeleriyle benzer haklarda RACE çalışmalarında yer almamız için gerekli girişimlerde bulunulmalıdır.
- 3900L0531/OJ L 297 29.10.90 1/90/531/EEC
Bilgi iletişim (infocommunications) alanındaki kamu alımlarından pay alınması ve oluşturulacak fon ile ARGE'nin desteklenmesi 13 Aralık 2000 tarihli BTYK (Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu) kararları arasında yer almaktadır. Bu fonun oluşmasının ve ARGE'ye harcanmasının saklı tutulması ve uyumun ona göre sağlanması gereklidir.

(*) Bu bölüm, 19 Mart 2001 tarihinde Sektör Dernekleri Platformu üyelerinin katılımıyla gerçekleştirilen konu hakkındaki atölye çalışmasının sonuçları ile 29 Haziran 2001 ve 30 Ekim 2001 tarihlerinde yapılan anket çalışmalarına çeşitli Sektör Dernekleri Platformu üyelerinin vermiş oldukları cevapların derlenmesiyle oluşturulmuştur.

- 90L0533/OJ L 192 p.18 1991/07/19/ Konsey Kararı
Karşılığı muhtemelen TÜBİTAK olacak şekilde, ama gönüllü Toplum Örgütlerinin de katılımı ile, bu araştırma olanağını işler duruma getirmek gereklidir.
- 392D0400/OJ L221 p.55 1992/08/06/Komisyon Kararı
Türkiye’de Telekom alanındaki standartları izleyen ve "telekom şebekesine bağlanabilir" onayı veren merci Türk Telekom’dur (PTT onayı). TSE bir kısım standartlar yayınlamak haricinde devre dışıdır. Bu konuda uyum sağlanması öncelik taşımaktadır.
- 392L0013/ OJ L 076 23.03.92 p.14/ Konsey direktifi 92/13/EEC Bilgileşim (infocommunications) alanındaki kamu alımlarından pay alınması ve oluşturulacak fon ile ARGE’nin desteklenmesi 13 Aralık 2000 tarihli BTYK (Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu) kararları arasında yer almaktadır.
392L0038/OJ L 137 p.17 1992/05/20 Konsey direktifi
92/38/EEC Sayısal yayıncılık ile ilgili (RTÜK) yönetmeliğinin hazırlanmasında uyumun sağlanması önem taşımaktadır.
- 393L0038/OJ L 199 09.08.93 p.84/ Konsey Direktifi 93/38/EEC Konsey direktifi 92/13/EEC
- 395L0046/OJ L 281 23.11.95 p.31/95/46 EC Kişisel bilgilerin (müşterilerin profili) biriktirilip derlenmesi, alınıp satılması AB mevzuatına uyumlu şekilde düzenlemelidir.
- 396D339/OJ L 129 30.05.96 96/339/EC
- 396D0664/OJ L 306 28.11.96 96/664/EC
- 396L0019/OJ L074 p.13 1996/03/22 Komisyon Direktifi 96/19/EC
- 397L0013 OJ L 117 07.05.97 p.17 97/13/EC sayılı Direktif
- 397L0051/OJ L 295 29/10/97, p.23/ 97/51/EC sayılı Direktif
- 397L0066/OJ L 024 30.01.98 p.1/ 97/66/EC sayılı Direktif

Giyim Sanayi

- Tekstil isimlendirme ile ilgili AB Mevzuatı 371 L0307 Konsey Direktifi 71/307/EEC, 26 Temmuz 1971 ve Tekstil isimlendirme ile ilgili ilave AB mevzuatı 375 L 0036, Konsey Direktifi 75/36/EEC, 17 Aralık 1974
- İkili tekstil elyaf karışımlarının kantitatif analizi için kesin metodlarla ilgili AB mevzuatı, 372 L 0276, Konsey Direktifi 72/276/EEC, 17 Temmuz 1972
- Üçlü elyaf karışımlarının kantitatif analizi ile ilgili AB mevzuatı, 373 L 0044 Konsey Direktifi 73/44/EEC, 26 Şubat 1998
- Teknik mevzuatın AB’ye uyumu sonucu sektörün söz konusu lif analizlerini yaptırma ihtiyacı artabilecektir. Bu durumda, hali hazırda Türkiye çapında faaliyet göstermekte olan üniversite laboratuvarları ile özel laboratuvarların söz konusu tetkiklere ilişkin yoğunluğunun artması olasıdır. Sonuç olarak bazı laboratuvarlar ek yatırıma ihtiyaç duyacaktır.

Kimya ve Kozmetik Sanayi

- AB’de yeni yaklaşım Direktiflerini hedef alan standardizasyon uygulamaları dışında "mecburi standart" yoktur. Türkiye’de mevcut mecburi standartların geçerliliği konusuna hukuki açıklık kazandırılmalıdır.
- Kimyasallara yönelik olarak yapılması gereken mevzuat uyumlaştırılmasının temelinde 67/548/EEC sayılı Direktif yer almaktadır. Bu direktif ile ilgili Türk mevzuatı uyumlaştırılmadan sektörün diğer uyum sağlaması gereken mevzuat dayanaksız kalacaktır.
- Piyasaya sürüm aşamasında izin alınması gereken kozmetik gibi ürünlerde uyumlaştırma çalışmalarının en önemli noktası pazar içinde yapılacak denetlemedir. Türkiye şu an için bu konuda yeterli alt yapıya (tesis, eleman vs.) sahip değildir. Bu bakımdan mevzuatın kağıt üzerinde uyumlaştırılmasına paralel olarak alt yapının da oluşturulması gerekmektedir. Yoksa piyasaya sürme izni alınmadan, AB’de olduğu gibi sadece bilgilendirme (notification) ile piyasaya sürülecek ürünler tüketicinin sağlıksız ürün kullanmasına neden olabilecektir.

Gıda Sanayi

- Gıda mevzuatında bir kısım ürün kodeksleri AB normlarına göre yeniden düzenlenerek yayınlanmaya başlanmışsa da henüz tamamlanmamıştır. Ürün grupları üzerinden eksikler bir an önce tamamlanmalıdır.
- Belirlenen normların uygunluğunu belirleyerek uluslararası geçerliliği bulunan belgelendirilebilecek yetkilendirilmiş özel sektör kuruluşlarının teşkili henüz sağlanamamıştır.
- Hayvan hastalıklarının henüz ortadan kaldırılamamış olması hayvansal ürün ihracatını engelleyen en önemli unsur olup, ülkemiz şartlarında ülkemizin temiz konuma getirilmesi gerek idari sınır güvenliğinin (özellikle doğu ve güney komşu ülkelerde mevcut hastalıklardan dolayı) tam sağlanamaması ve gerekse mali kaynak yetersizliği nedeniyle çok zordur ve çok zaman gerektirmektedir.
- Büyük ölçekli işletmeler mevzuata uyum sağlarken, orta ve küçük işletmeler teknolojik açıdan uyum sağlayamayacaklar ve menfi yönde etkileneceklerdir. KOBİ’lerin uyum sağlayabilmeleri için uygun kredilerle desteklenmeleri gereklidir.
- Özellikle hayvansal ürün üreten işletmelerin ekonomik ölçekli olmayışı (örneğin, ülkemiz tarımsal işletmelerinin %71.9’unda beş büyükbaş hayvan mevcudunun altında olması) nedeniyle maliyet yüksekliği, devlet desteğinin olmaması veya yetersizliği, üretim ortamı ve çevre etkileşim bozuklukları (üretim ortamının olumsuz şartları sonucu hammaddelerin uygun niteliklerde üretilmemesi gibi), soy kütüğü kayıtlarının yaygınlaştırılamamış oluşu daha uzun yıllar engel teşkil edecektir.

Çimento Sanayi

- Faklı kalite kontrolleri: Ortak bir kalite güvenliği standardı uygulama programı olmayışı
- Paketleme malzemesi sorunları: Ürün paketi üzerinde yazılması gereken standart bilgilerde ülkelere göre değişik beklenti ve isteklerin olması

- Nakliye (taşıma, indirme-bindirme) sırasında uyulması istenen standartlarda yaşanacak farklılıklar
- Aynı ülkeden yapılacak ithalat ve ihracat rakamalarında dengesiz kota uygulamaları
- Türkiye’de CE uygunluk işaretini verebilecek bir belgelendirme kuruluşunun yetkilendirilmemiş olması
- Teknik mevzuatta olabilecek değişiklikler, çevre koruma ile ilgili yenilikler gerektirmektedir. Ayrıca, fırınlama, hammadde ve nihai ürünün taşınması, stoklanması hususunda getirilecek yeni uygulamaların maliyetleri artırma ihtimali yüksektir.
- Sektörün sahip olduğu ISO 9002 Kalite Güvence Sistemi belgesine rağmen, AB ülkelerine yapılan ihracatta homologasyon belgesinin talep edilmesi

---

Makina İmalat Sanayi

- Yeni yaklaşım direktifleri kapsamındaki sanayi mamullerinin taşınması öngörülen temel sağlık ve güvenlik gereksinimlerini karşıladığının bir belgesi olan CE işareti, özellikle KOBİ’ler için önemli bir sorun olmaktadır. Bu kapsamdaki birçok mamulün belgelendirilmesinin imalatçı tarafından yapılabilecek olması özellikle küçük ölçekli işletmelere yabancı dil bilen teknik eleman istihdamı dahil olmak üzere ek maliyetler getirecektir. Ancak, sektörün rekabet gücünün artırılması ve AB düzenlemelerine uygun olmayan ve AB ülkelerinde serbest dolaşıma giremeyen bazı ithal malların ülkemizdeki haksız rekabetinin önlenmesi açısından orta ve uzun vadede önemli kazançlar sağlayacaktır.

Maden Sanayi

- Sektörün özellikle AB dışı ülkelerin yoğun rekabetine açık olması sebebiyle, sermaye birikiminin sınırlı olduğu, çevre, iş güvenliği ve sosyal haklar gibi konularda ek önlemlerin alınmadığı sektör hızlı şekilde uyumlaştırılacak AB mevzuatına uyumda zorlanacaktır.

Makarna Sanayi *

- Sektörün, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü ile müştereken yapılan çalışmalar sonucu AB mevzuatına uygun olarak hazırlanan Makarna ve İrmik Kodeksi’nin yayınlanması ile teknik mevzuatın uyumlaştırılması sürecinde bir sorun yaşamayacağı tahmin edilmektedir.

(*) Sektör AB’ye teknik engellerle karşılaşmaksızın ihracat yapabilmektedir. Bununla birlikte AB’ninTürk makarnasına uyguladığı yıllık 2.5 Milyon ECU’luk değer kotasından dolayı AB’ye yapılan ihracatta gelişme kaydedilememektedir. Bu değer kotasının kaldırılması durumunda AB’ye makarna ihracatı artarak devam edecektir.

KAYNAKÇA

AB Komisyonu, 2001 Genişleme Stratejisi, Genişlemeyi Başarıya Ulaştırmak Strateji Belgesi

Council Regulation (EEC) No.339/93 of February 1993 on "Checks for Conformity with the Rules on Product Safety in case of Products Imported from Third Countries"

Dış Ticaret Derneği Araştırma Merkezi, Uluslararası Ticarete Haksız Rekabet ve Anti-Damping Uygulamaları: Türkiye İçin Uygulanabilir Bir Model, Ağustos 1986

Directive 98/69/EC of the European Parliament and of the Council of 13 October 1998 relating to "Measures to Be Taken Against Air Pollution by Emissions from Motor Vehicles" amending Council Directive 70 /220 /EEC, Official Journal L 350 28.12.1998

Directive 98/70 of the European Parliament and of the Council of 13 October 1998 relating to "The Quality of Petrol and Diesel Fuels" amending Council Directive 93/121/EEC

European Commission, 2001 Regular Report For Turkey

İstanbul Sanayi Odası. Uluslararası Ticarete Teknik Engeller ve Akreditasyon. Ocak 2001

Şensoy, Acar, "Evaluation Of The Community Policies Concerning The Removal Of Technical Barriers To Trade in EC", Basılmamış Master Tezi, Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü, İstanbul, 1991

TC Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı Dış Ticarete Standardizasyon Genel Müdürlüğü, Avrupa Birliği(AB)–Türkiye Gümrük Birliği Kapsamında Gerçekleştirilen Teknik Mevzuat Uyumu Çerçeve Kanun Tasarısı, Mart 2001

<http://www.deltur.cec.eu.int> (AB Türkiye Komisyon Temsilciliği Web Sayfası)

<http://www.dtm.gov.tr> (DTM Avrupa Birliği Web Sayfası)

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
OKK	Ortaklık Konseyi Kararı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TÜRKAK	Türkiye Akreditasyon Kurumu
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
CE	Communauté Européen
KOBİ	Küçük Orta Boyutlu İşletmeler
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
CEN	Committee de Normalisation Européen
CENELEC	European Committee For Electrotechnical Standardization
IEC	International Electronics Committee
EEC	European Economic Community
EC	European Community
MKK	Milli Kalite Konseyi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel Araştırma Kurumu
TKS	Türkiye Kalibrasyon Servisi
AYB	Avrupa Yatırım Bankası
EFTA	European Free Trade Association
SAPARD	Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development
PHARE	Poland Hungary Aid for Reconstruction of the Economy
ISPA	The Instrument for Structural Policies for Pre-accession